

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ**

ΤΜΗΜΑ ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΤΙΤΛΟΣ: «ΤΟ BULLYING ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΤΗΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ Η ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥ ΜΕ
ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΤΗΝ ΠΑΙΔΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ »**

**«BULLYING IN THE FIELD OF EDUCATION AND ITS
MANAGEMENT A CHILDRENS LITERATURE TOO»**

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ : Παπανικολάου Μαρίνα-Περιστέρα

A.E.M 3370

**ΕΠΟΠΤΗΣ: ΚΩΤΣΑΛΙΔΟΥ ΕΥΔΟΞΙΑ,(Ε.ΔΙ.Π) Σύγχρονη
Παιδαγωγική. Θεωρητικές προσεγγίσεις και Εκπαιδευτικές
Εφαρμογές**

**Β' ΒΑΘΜΟΛΟΓΗΤΗΣ: ΚΩΤΟΠΟΥΛΟΣ
ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΣ, Αναπληρωτής Καθηγητής**

ΦΛΩΡΙΝΑ, ΙΟΥΝΙΟΣ 2020

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ:

πρόλογος:.....σελ.3	
υπεύθυνη δήλωση λογοκλοπής.....σελ.4	
περίληψη.....σελ.5	
abstract.....σελ.5	
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....σελ.6-7	
ΚΥΡΙΟ ΜΕΡΟΣ.....σελ.8	
1^ο κεφάλαιο: Τι είναι ο σχολικός εκφοβισμός.....σελ.8-12	
1.1 εννοιολογικοί προσδιορισμοί.....σελ.8-9	
1.2 θύτης.....σελ.10	
1.3 θύμα.....σελ.11-12	
2 ^ο κεφάλαιο: παιδική λογοτεχνίασελ.13-20	
2.1 είδη παιδικής λογοτεχνίας.....σελ.13-17	
2.2 η χρησιμότητα της παιδικής λογοτεχνίας.....σελ.17-18	
2.2.1 τι προσφέρει το παιδικό λογοτεχνικό βιβλίο.....σελ.18	
2.2.2 τι προσφέρει το παιδικό λογοτεχνικό βιβλίο στην προσχολική ηλικία.....σελ.18-20	
3^ο κεφάλαιο: λογοτεχνικά βιβλία στην πρακτική άσκηση.....σελ.21-	
3.1 Λογοτεχνία και Bullying.....σελ.21	
3.2 Ερευνητική μέθοδος για την εκπόνηση της πτυχιακής εργασίας.....σελ.21-28	
4^ο κεφάλαιο: Τα παραμύθια ως εργαλείο στο σχολείο.....σελ.29-39	
4.1 παραμύθι και σχολείο.....σελ.29-34	
4.2 παραμύθι και παιδί.....σελ.35-39	
Επίλογος.....σελ.40	
Βιβλιογραφία.....σελ.41-42	

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία με τίτλο «ο σχολικός εκφοβισμός στην εκπαίδευση και η εξάλειψη του μέσω της λογοτεχνίας» εκπονήθηκε στα πλαίσια της ολοκλήρωσης των προϋποθέσεων, για την λήψη του πτυχίου μου από το πανεπιστήμιο δυτικής Μακεδονίας τμήμα νηπιαγωγών με έδρα την Φλώρινα. Η ανάληψη της ορίστηκε τον Σεπτέμβριο 2019, με υπεύθυνο καθηγητή την κα. Δόξα κωτσαλίδου. Η ολοκλήρωση της πραγματοποιήθηκε εντός των προβλεπόμενων ορίων του πανεπιστημίου δυτικής Μακεδονίας τον Ιούνιο του 2020.

Σκοπός μου κατά τη διάρκεια της συγγραφής, δεν ήταν μόνο η ορθή και όσο το δυνατόν πληρέστερη ανάλυση του θέματος. Έγινε προσπάθεια, έτσι ώστε το περιεχόμενο της εργασίας να είναι κατανοητό και σαφές, γι' αυτό η ανάλυση του θέματος έγινε με χρήση πληθώρα πληροφοριών και αποτέλεσμα μεγάλης έρευνας που είχε και πρακτική τεχνική έγινε με βιωματικό τρόπο τα ανάλογα συμπεράσματα και αποτελέσματα. Ελπίζω το περιεχόμενο του να καλύπτει, όχι μόνο το εξεταζόμενο θέμα, αλλά να ανταποκρίνεται και στις απαιτήσεις των καθηγητών μου.

Θα ήθελα εκφράσω τις ευχαριστίες μου στους καθηγητές του πανεπιστημίου τους μέντορες μου για την ψυχολογική και πρακτική υποστήριξη στην εκπόνηση της πτυχιακής μου και κατά την διάρκεια των σπουδών μου.

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ ΜΗ ΛΟΓΟΚΛΟΠΗΣ

Δηλώνω υπεύθυνα ότι είμαι η συγγραφέας αυτής της πτυχιακής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της, είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην εργασία. Επίσης, έχω κάνει σαφής αναφορές (συντάκτη, χρονολογία, εργασία, σελίδα) τις όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, προτάσεων, ιδεών ή λέξεων, είτε αυτές αναφέρονται ακριβώς είτε είναι παραφρασμένες. Καταλαβαίνω ότι η αποτυχία να γίνει αυτό, ανέρχεται σε λογοκλοπή και θα θεωρηθεί λόγος αποτυχίας, σε αυτή την Πτυχιακή Εργασία και του συνολικού βαθιού της. Ακόμα δηλώνω ότι αυτή η γραπτή εργασία, προετοιμάστηκε από εμένα προσωπικά και αποκλειστικά και ότι θα αναλάβω πλήρως τις συνέπειες εάν η εργασία αυτή αποδειχθεί ότι δεν μου ανήκει.

Όνομα: Παπανικολάου Μαρίνα Περιστέρα

Υπογεγραμμένη: Παπανικολάου

Ημερομηνία: Ιούνιος 2020

Λέξεις-κλειδιά

Σχολικός εκφοβισμός, λογοτεχνία, βιβλίο, παιδί, νηπιαγωγείο, πρακτική άσκηση, εκπαίδευση, θύτης, θύμα, ψυχολογία, αντιμετώπιση, αίτια, συνέπειες, δραστηριότητες, φόβος, θυμός ,ανάγκη, προκατάληψη, ρατσισμός, διαφορετικότητα, αποξένωση, αδιαφορία, εν συναίσθηση, φοβίες, βία

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Βασικό αντικείμενο αυτής της εργασίας όπως μαρτυρά και ο τίτλος είναι μια ανάλυση τι είναι σχολικός εκφοβισμός πως παρουσιάζεται μέσα στην εκπαίδευση και πως μπορεί να εξαλειφθεί μέσω της λογοτεχνίας. Συγκεκριμένα γίνεται ανάλυση τι είναι ο θύτης τι είναι το θύμα στον σχολικό εκφοβισμό μια ανάλυση της λογοτεχνίας για μια συνολική εικόνα τι είναι ο κάθε τομέας που θα ασχοληθούμε.

Αυτό έγινε με τρόπο πρακτικό βιωματικό, μέσω της πρακτικής που υλοποίησα στο προτελευταίο εξάμηνο πριν το πτυχίο μου, ενσωμάτωσα μέσα σε αυτή την διήγηση πέντε λογοτεχνικών παραμυθιών όπου μιλούσαν για την διαφορετικότητα και τον ρατσισμό και τον σχολικό εκφοβισμό που προκύπτει στα διαφορετικά άτομα.

Προκύπτει από την παρέμβαση αυτή στα νηπιαγωγεία, ότι μέσω της λογοτεχνίας τα παιδιά διδάσκονται ,μαθαίνουν παραδειγματίζονται και υπάρχει το φαινόμενο της εξάλειψης του σχολικού εκφοβισμού.

ABSTRACT

The main object of this work, as evidenced by the title, is an analysis of what school bullying is, how it is presented in education, and how it can be eliminated through literature. Specifically, an analysis is made of what the perpetrator is, what the victim is in school bullying, a literature analysis of an overall picture of what each area we are dealing with is.

This was done in a practical experiential way, through the practice I applied in the penultimate semester before my degree, I incorporated into this narrative five literary tales about diversity and racism and school bullying that occur in different people.

It follows from this intervention in kindergartens that through literature children are taught, learn, set an example and there is the phenomenon of eliminating school bullying.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το θέμα της πτυχιακής μου εργασίας είναι ο σχολικός εκφοβισμός ως θέμα και πως γίνεται η εξάλειψη του μέσω της λογοτεχνίας. Η πτυχιακή εκτός ότι εστιάζει στην ανάλυση το τι είναι εκφοβισμός θύτης-θύμα κυρίως επικεντρώνεται στην λογοτεχνία και ποια είναι τα θετικά της οφέλη στον άνθρωπο και πως μπορεί να εξαλείψει τα φαινόμενα του σχολικού εκφοβισμού. Θα αναδείξει πως επηρεάζει ολιστικά την συμπεριφορά των παιδιών και πως αυτά εξελίσσονται μέσω της λογοτεχνίας παραδειγματίζονται και αποφεύγουν διάφορες αρνητικές συμπεριφορές.

Για την διεξαγωγή των πορισμάτων έγινε παρέμβαση στο νηπιαγωγείο και από εκεί έβγαλα τα πορίσματα. Μέσω της πρακτικής μου ενσωμάτωσα μέσα σε αυτή πέντε παραμύθια λογοτεχνικά τα οποία μιλούσαν για την διαφορετικότητα και τον ρατσισμό και τον σχολικό εκφοβισμό συγκεκριμένα και πως το αντιμετωπίζουμε.

η δομή της εργασίας έχει ως εξής:

- Στην συνέχεια του **πρώτου κεφαλαίου** παρατίθενται κάποιοι εννοιολογικοί προσδιορισμοί σχετικά με το τι είναι ο θύτης σε ένα φαινόμενο μπουλινγκ. Από τι ωθείτε πως και τι, πότε και μια ανάλυση της προσωπικότητας του θύτη. Πως γενικά ορίζεται το μπουλινγκ τι είναι ποιος είναι ο θύτης ποιος είναι το θύμα χαρακτηριστικά της ψυχοσύνθεσης του ενός και του άλλου. γίνεται ανάλυση για την

ψυχοσύνθεση του θύματος και τι ακριβώς είναι το θύμα ως προσωπικότητα πως δημιουργείται, ποιες προσωπικότητες γίνονται θύματα και μια γενικότερη ανάλυση της συμπεριφοράς τους και πως αντιμετωπίζουν τα φαινόμενα του μπουλινγκ.

- **Στο δεύτερο κεφάλαιο** αναλύεται τι είναι λογοτεχνία, ποιες οι μορφές της, επιδράσεις πάνω στο άτομο. Η λογοτεχνία ανάλυση πως ενσωματώνεται σε μικρές ηλικίες και πως ορίζουμε την λογοτεχνία από το χθες μέχρι σήμερα. Συγκεκριμένα ποια είναι τα είδη της λογοτεχνίας που χρειάζεται η λογοτεχνία και ποιες οι θετικές της επιδράσεις.

- **Στο τρίτο κεφάλαιο**

- Εδώ γίνεται εδώ γίνεται ανάλυση των πέντε παραμυθιών που υλοποιήθηκαν μέσα στο νηπιαγωγείο συγκεκριμένα στην πρακτική μου, ποια ήταν τα συγκεκριμένα λογοτεχνικά παραμύθια και πως ανταποκρίθηκαν τα παιδιά τι κατανόησαν ακριβώς και αν άλλαξε κάτι σε αυτά σαν προσωπικότητες αν παραδειγματίστηκαν.
ένας παραλληλισμός της λογοτεχνίας και του μπουλινγκ ποια η σχέση τους. Λεπτομερή ανάλυση και περιγραφή των παραμυθιών που διδάχτηκαν στο νηπιαγωγείο στην πρακτική μου των 6 παραμυθιών που υλοποιήθηκαν.

- **Τέταρτο κεφάλαιο** εδώ ξεκάθαρα γίνεται ανάλυση και παραλληλισμός της λογοτεχνίας με το μπουλινγκ πως η λογοτεχνία εξαλείφει τον σχολικό εκφοβισμό τα θετικά οφέλη και πως γίνεται η αντιμετώπιση στον σχολικό εκφοβισμό στην εκπαίδευση όλες τις θετικές επιδράσεις αυτής στα άτομα συγκεκριμένα στα παιδιά μέσα στο χώρο της εκπαίδευσης. Γίνεται προσδιορισμός πως τα παραμύθια ως εργαλείο στο σχολείο λειτουργούν.

- **Πέμπτο κεφάλαιο** Βιβλιογραφία

1^ο κεφάλαιο: τι είναι σχολικός εκφοβισμός

1.1 ΕΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ

Μπουλινγκ ορισμός

Ο εκφοβισμός (ή *μπούλινγκ*, αγγλ. *bullying*) αναφέρεται στη σωματική και ψυχολογική κακοποίηση ή μείωση ασθενέστερων ατόμων σε μια ομάδα. Παρά την εντύπωση ορισμένων ότι αποτελεί αποκλειστικά σχολικό φαινόμενο, στην πραγματικότητα εμφανίζεται σε όλες τις ηλικίες και τις κοινωνικές ομάδες. Μπορεί να συναντηθεί σε οποιοδήποτε τύπο σχολείων και σχολικών εγκαταστάσεων, στον στρατό, σε αθλητικά σωματεία, στη φυλακή, αλλά και στην οικογένεια ή στο χώρο εργασίας (ανάλογα με το αν αφορά τον προϊστάμενο ή το αφεντικό, μιλάμε για ηθική παρενόχληση ή τοξικό ηγέτη). Είναι μια μορφή κακοποίησης ή εξαναγκασμού. Το θύμα του εκφοβισμού αναφέρεται και ως στόχος. (Εκφοβισμός – Βικιπαίδεια)

Τα 5 χαρακτηριστικά του Σχολικού Εκφοβισμού:

- Η πρόθεση του δράστη να βλάψει. Για παράδειγμα, οι φίλοι πειράζονται μεταξύ τους με αλλά δεν έχουν ως πρόθεση να ταπεινώσουν τον άλλο, οπότε δεν θεωρείται μορφή σχολικού εκφοβισμού. Στην περίπτωση, όμως, που το περιπαιχτικό ύφος έχει ως στόχο να υποτιμήσει και να αναστατώσει τον άλλο, τότε θεωρείται ως θυματοποίηση.
- Το αποτέλεσμα είναι να προκληθεί βλάβη (σωματική/ψυχολογική) στο άτομο που είναι δέκτης της επιθετικής συμπεριφοράς.
- Περιλαμβάνει άμεσους και έμμεσους τύπους.
- Υπάρχει επανάληψη της εκφοβιστικής συμπεριφοράς. Ένα μεμονωμένο συμβάν όπως η ανάμειξη σε ένα καβγά δε λαμβάνεται ως Σ.Ε
- Η ασυμμετρία της δύναμης. Υπάρχει κατάχρηση της εξουσίας από τη πλευρά του δράστη. Η «ανωτερότητα» αυτή μπορεί να προέρχεται λόγω ηλικίας, φυσικής δύναμης η ψυχικής αντοχής του θύτη.

Τι είναι ο σχολικός εκφοβισμός (bullying); Ο ορισμός, τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα και οι διαφορετικές μορφές του

Οι άνθρωποι που ασκούν εκφοβισμό (*bullying*) μπορεί να έχουν ελλιπές δέσιμο με την οικογένειά τους, αναποτελεσματική πειθαρχία από κυρίαρχο ενήλικα ή και άλλους περιβαλλοντικούς παράγοντες που προκαλούν την διαταραχή της προσωπικότητάς τους (όπως μια αγχωτική ζωή στο σπίτι ή και εχθρικά αδέρφια).

Γενικά, το bullying ασκείται από τον δυνατότερο προς τον πιο αδύναμο ή τον «διαφορετικό» αλλά μπορεί και να εξασκείται και ειδικότερα προς την:

- Εθνικότητα (*εθνικά μίσση*)
- Κοινωνική τάξη (*πλούσιοι ή φτωχοί*)
- Εμφάνιση (*αρσενική για γυναίκα, θηλυκή για άνδρα, ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κλπ.*)
- Θρησκεία (*αλλόθρησκος, αγνωστικός, άθεος ή άθρησκος*)
- Ράτσα (*ρατσισμός – σε χρώμα ή φυλή*)
- Φύλο (*αρσενικό ή θηλυκό*)
- Σεξουαλική τάση (*ομοφυλοφιλική*)
- Συμπεριφορά (*Εξαιρετικά ευγενική, μορφωμένη, καλλιτεχνική κτλ.*)
- Γλώσσα του σώματος (*θηλυπρεπείς κίνηση στον άνδρα ή μη δυναμική παρουσία*)
- Προσωπικότητα (*αδύναμη ή μη διεκδικητική*)
- Παρελθόν (*κάποιο συμβάν που έχει στιγματίσει στο παρελθόν*)
- Μέγεθος (*μικρόσωμη, παχύσαρκη ή καχεκτική εμφάνιση*)
- Δύναμη (*σωματικά αδύναμοι*)

με σκοπό:

- Την ενίσχυση αυτοεκτίμησης του επιτιθέμενου
- Την αίσθηση εξουσίας (*εξευτελίζοντας τρίτους*)

Επειδή και οι ίδιοι έχουν πέσει θύμα bullying (*στην προσπάθεια να βρουν τη θέση τους στην «αγέλη»*) και τώρα ανταποδίδουν σε οποιονδήποτε. (Χριστίνα Πατίτσα,

Διδάκτωρ Κοινωνιολογίας και Ψυχολόγος (ΜΑ) Τι είναι ο

σχολικός εκφοβισμός (bullying); Ο ορισμός, τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα και οι διαφορετικές μορφές του)

1.2 ΘΥΤΗΣ

❖ ΘΥΤΗΣ:

- Το πρόσωπο που προκαλεί σε κάποιον κακό, σε αντιδιαστολή με το θύμα.
- Τρεις τύποι θυτών:
- Ο "**έξυπνος θύτης**", ο οποίος είναι δημοφιλής, έχει καλές σχέσεις με δασκάλους και μαθητές, ωστόσο αδυνατεί να μπει στη θέση του θύματος.
- Ο "**όχι και τόσο έξυπνος θύτης**", με κύριο γνώρισμα την αντικοινωνική συμπεριφορά, ο οποίος εκφοβίζει,
- τρομοκρατεί και έχει συνήθως αρνητική εικόνα για τον κόσμο.

Ο τύπος του **θύτη/θύματος**. Σε αυτή την κατηγορία ανήκουν άτομα τα οποία συχνά πέφτουν θύματα εκφοβισμού από άλλα ισχυρότερα αλλά ταυτόχρονα γίνονται και οι ίδιοι θύτες σε πρόσωπα με λιγότερη ισχύ από αυτούς. Αξίζει να σημειωθεί ότι η τελευταία αυτή κατηγορία δέχεται δυσκολότερα βοήθεια όταν εκφοβίζεται συγκριτικά με τους υπόλοιπους.

Κοινά χαρακτηριστικά των παιδιών θυτών

- Είναι παρορμητικά, όταν θέλουν κάτι απλά το παίρνουν. Δεν έχει σημασία σε ποιόν ανήκει.
- Είναι ευερέθιστα, φωνάζουν και ουρλιάζουν όταν είναι θυμωμένα.
- Επιβλητικά, θέλουν τον έλεγχο μιας ομάδας αντί να είναι ο ηγέτης.
- Εύκολα θυμώνουν και ενοχλούνται.
- Έλλειψη συμπόνιας, νοιάζονται μόνο για τον εαυτό τους. Πολλές φορές ρίχνουν το φταίξιμο στο θύμα π.χ. «Αν δεν ήσουν τόσο χαζός, δε θα σε χτυπούσα»
- Δυσκολεύονται να ακολουθήσουν κανόνες και δε σέβονται θέσεις εξουσίας όπως π.χ. το δάσκαλο.
- Βλέπουν θετικά τη βία. Τη βλέπουν σα μέσο να αποκτήσουν κάτι ή σα διασκέδαση μέσα από βίντεο παιχνίδια ή ομάδες ξυλοδαρμού.
- Ειδικά, τα αγόρια που είναι νταήδες έχουν φυσική δύναμη.

Ειδικά, τα κορίτσια νταήδες χαρακτηρίζονται ως δημοφιλής. (Καπανταϊδάκης Ζαχαρίας 26/03/2015 Λόγοι και αιτίες του bullying)

1.3 ΘΥΜΑ

Τα συναισθήματα του εκφοβισμένου παιδιού είναι άγχος, φόβος, θλίψη, θυμός και ντροπή. Ο εκφοβισμός περιλαμβάνει βία η οποία συναντάται σε διάφορες εκδηλώσεις όπως σωματική, ψυχολογική και σεξουαλική αλλά συναντάται και ο οικονομικός εκβιασμός. Η πιο σύγχρονη προσθήκη είναι ο ηλεκτρονικός εκφοβισμός (cyber bullying) ο οποίος γίνεται μέσω μηνυμάτων, φωτογραφιών και ύβρεων που αποστέλλονται διαδικτυακά. Συνήθως ο εκφοβισμός ξεκινά στα πλαίσια πειράγματος ή και παιχνιδιού το οποίο αργότερα καταντά σε μία άνευ ορίων επαναλαμβανόμενη κοροϊδία, εξύβριση, διακωμώδηση, ταπείνωση, εκμετάλλευση, απειλή και ενίοτε τρομοκρατία του παιδιού-θύματος από το παιδί-α θύτης-ες.

Τα ψυχολογικά χαρακτηριστικά των θυτών είναι χειριστικότητα, καλές κοινωνικές δεξιότητες, παρορμητικότητα, επιθετικότητα, θυμός, άρνηση απέναντι σε όρια και νόρμες (βλ. σχολείο, καθηγητές, γονείς) αλλά αυξημένες πιθανότητες να εμφανίσουν κλίση σε καταχρήσεις (αλκοόλ, ναρκωτικών) και στην παρανομία. Το θύμα, από την άλλη πλευρά, παρουσιάζει παθητικότητα, ηρεμία, ντροπή, ευαισθησία, χαμηλή αυτοεκτίμηση, ανασφάλεια, απόσυρση από τις καθημερινές υποχρεώσεις και ασχολίες αλλά και ενοχή γιατί θεωρεί πως ευθύνεται για ό,τι του συμβαίνει. Μεγαλώνοντας τα συγκεκριμένα παιδιά, έχει παρατηρηθεί πως παρουσιάζουν συχνά περιστατικά κατάθλιψης, αυτοκτονικές τάσεις, ψυχοσωματικά αλλά και τακτικές κρίσεις άγχους ή/και πανικού.

Πολύ σημαντικός είναι ο ρόλος της οικογένειας η οποία όντας δίπλα στο παιδί, μπορεί να λειτουργήσει προληπτικά αλλά και παρεμβατικά στην καταπολέμηση του φαινομένου. Οι γονείς, καταρχάς, θα πρέπει να έχουν αναπτύξει μία σχέση αγάπης και εμπιστοσύνης με το παιδί ώστε να μπορεί το ίδιο να εκμυστηρευτεί και να

συζητήσει αυτό που του συμβαίνει. Είναι σημαντικό το παιδί να νιώθει άνετα να συζητά με τους γονείς του τα θέματα που το απασχολούν δίχως να νιώθει ντροπή ή φόβο για κριτική. Έπειτα η παρατήρηση της συμπεριφοράς του παιδιού μπορεί να οδηγήσει σε πρόληψη καθώς οποιαδήποτε αλλαγή στις συνήθειες μπορεί να είναι ένδειξη. Η ενθάρρυνση για αναζήτηση βοήθειας από ειδικούς σε συνδυασμό με την ενημέρωση του σχολείου είναι ένα κρίσιμο βήμα για την καταπολέμηση του σχολικού εκφοβισμού.

Ίσως η μεγαλύτερη πρόκληση των γονέων είναι να ξεπεράσουν αρχικά τα δικά τους συμπλέγματα (κόμπλεξ), τις κοινωνικές αντιλήψεις και τις τυχόν ενοχές ώστε να δράσουν προς όφελος του πληγμένου μέλους της οικογένειας. Ο σχολικός εκφοβισμός είναι ένα φαινόμενο το οποίο μπορεί να αντιμετωπιστεί σωστά εφόσον υπάρξει έγκαιρη πρόληψη και παρέμβαση. Οι γονείς θα πρέπει να δίνουμε μεγαλύτερη βάση και σημασία σε όσα λέγονται από τα παιδιά και τα παιδιά θα πρέπει να μάθουν να συζητούν τα τυχόν προβλήματα που αντιμετωπίζουν γιατί μόνο με τη γνώση έρχεται η βοήθεια! [(Φιλοσοφική Σχολή Τμήμα Ιστορίας, Αρχαιολογίας και Ιστορίας της Τέχνης Εργασία Μαθήματος «Παιδαγωγική Ψυχολογία»
Θέμα:Σχολικός εκφοβισμός (Bullying)]

2^ο κεφάλαιο: Παιδική λογοτεχνία

2.1 Είδη παιδικής λογοτεχνίας

Η παιδική λογοτεχνία είναι το σύνολο των αισθητικά δικαιωμένων κειμένων που είναι σε θέση να συμβάλλουν στη ψυχαγωγία των παιδιών και στην πνευματική τους καλλιέργεια, δηλαδή στην ανάπτυξη της ικανότητας για αντίληψη της ομορφιάς, στην ωρίμαση της προσωπικότητας και στη διαμόρφωση ελεύθερης συνείδησης.[1]

Η παιδική λογοτεχνία περιλαμβάνει:

Κείμενα πρωτότυπης παραγωγής

Κριτικά κείμενα, τα οποία εντάσσονται στον ευρύτερο χώρο της Θεωρίας της Λογοτεχνίας και της Κριτικής

Εργασίες, οι οποίες προσεγγίζουν την πρωτότυπη παραγωγή της παιδικής λογοτεχνίας κατά τρόπο ερμηνευτικό και διδακτικό.

Σε σχέση με τη λογοτεχνία για ενηλίκους βρίσκεται σε διαρκή επικοινωνία και στενή σχέση, καταρχάς γιατί η λογοτεχνία για παιδιά διαβάζεται από ενηλίκους, οι οποίοι συχνά λειτουργούν ως λογοκριτές και αναλόγως επιτρέπουν ή απαγορεύουν στα παιδιά ένα συγκεκριμένο ανάγνωσμα, αφετέρου επειδή η μία τροφοδοτεί την άλλη, ώστε να διαπιστώνεται μια σχέση αμοιβαιότητας, εφόσον κείμενα γραμμένα για παιδιά είναι δυνατόν να μεταμορφωθούν σε κείμενα για ενηλίκους και το αντίστροφο, κείμενα για ενηλίκους να διασκευαστούν σε κείμενα για παιδιά.

Ποια είναι τα είδη των λογοτεχνημάτων που απευθύνονται σε παιδιά προσχολικής ηλικίας;

Στα παιδιά προσχολικής ηλικίας απευθύνεται ένα μέρος από το σύνολο των έργων λογοτεχνικού περιεχομένου. Τα είδη αυτά είναι τα παρακάτω:

- 1) Η ποίηση.
- 2) Το παραμύθι.
- 3) Οι μύθοι.
- 4) Οι παραμυθικές ιστοριούλες.
- 5) Το θέατρο.

6) Τα βιβλία γνώσεων.

Πιο συγκεκριμένα τα Παιδικά λογοτεχνικά είδη

1.Εθνολογικά, όπως η αρπαγή γυναικών, πράξεις κανιβαλισμού που μας μεταφέρουν σε πρωτόγονες κοινωνίες της ανθρωπότητας. 2.Μυθολογικά, δηλαδή δοξασίες για τα ουράνια σώματα, τον ήλιο, το φεγγάρι, αναφορά σε δράκους, τον κάτω κόσμο. 3.Ονειρικά, για παράδειγμα, μακροχρόνιες βασανιστικές καταδιώξεις, πετάγματα στον αέρα, ατελείωτα ταξίδια. 4. Λαϊκές αντιλήψεις όλων των εποχών για τη σημασία της παλικαριάς ή της δειλιάς, της εξυπνάδας ή της κουταμάρας κ. ά. 5. Διεθνή παραμύθια που τα βρίσκουμε με παραλλαγές σε πολλά έθνη, για παράδειγμα, ‘ η Σταχτοπούτα’. 6. Ανατολίτικα. Εδώ ανήκουν τα πασίγνωστα παραμύθια της Χαλιμάς. 7.Παραμύθια από την Αρχαία Ελληνική Μυθολογία που τα στοιχεία τους είτε βρίσκονται στην αρχαία ελληνική μυθολογία είτε αποτελούν έμμεση λόγια διασκευή αρχαίων μύθων. — Παραμύθια που έχουν τις ρίζες τους στην αποσύνθεση παλαιότερων μεσαιωνικών θρύλων, τραγουδιών ή σε έπη. 7. Νεοελληνικά, τα οποία προέρχονται από νεότερους μύθους, δοξασίες και παραδόσεις του νεοελληνικού λαϊκού πολιτισμού. 8.Παιδικά παραμύθια, από τα οποία τα περισσότερα είναι έντεχνα έργα διαφόρων συγγραφέων και είναι απαλλαγμένα από βίαιες σκηνές. Συμπεριλαμβάνονται σε αυτά παραμύθια ζώων, πουλιών, για τα δάση, το διάστημα, την προστασία του περιβάλλοντος (Σακελλαρίου, 1982). Θα κλείσω την ενότητα αναφέροντας δύο μεγάλες κατηγορίες του παραμυθιού από άποψη τεχνικής περιεχομένου. Αυτές είναι: I. Τα δραματικά ή τρομώδη που το περιεχόμενό τους είναι σκληρό, και των οποίων οι πρωταγωνιστές διεξάγουν τιτανικούς αγώνες περαιώνονται, όμως, ευτυχώς, με την κάθαρση και II. Τα κωμικά, με χιουμοριστικές, ευχάριστες θεματολογίες (Κουκουλομάτης, 1993). (ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΦΛΩΡΙΝΑΣ ΤΜΗΜΑ ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΙΤΛΟΣ: “Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΚΡΙΤΙΚΗΣ ΣΚΕΨΗΣ ΜΕ ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΤΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ”)

Κατά καιρούς έχει επιχειρηθεί να δοθεί ένας ορισμός της Παιδικής

Λογοτεχνίας, η οποία έχει πλέον αυτονομηθεί, παρά την αμοιβαιότητα που μπορεί να

επισημάνει κανείς ανάμεσα στη Λογοτεχνία για ενήλικες και στη Λογοτεχνία για παιδιά. Οι εκάστοτε ορισμοί λαμβάνουν υπόψη τους συγκεκριμένα χαρακτηριστικά της παιδικής ηλικίας.

Η Rebecca J. Lukens, ξεκινώντας από την αρχή ότι τα παιδιά διαφέρουν μεταξύ τους ως προς τις εμπειρίες και όχι ως προς τη μορφή, καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η διαφορά έγκειται στο βαθμό και όχι στο είδος. Γι' αυτό και η Λογοτεχνία για παιδιά διαφέρει από τη Λογοτεχνία για ενηλίκους ως προς το βαθμό και όχι ως προς το είδος. Η Παιδική Λογοτεχνία άλλωστε προσφέρει την ίδια

απόλαυση με αυτήν που προσφέρει και η Λογοτεχνία των ενηλίκων. Τα παιδιά αναζητούν να απολαύσουν μια ιστορία, αλλά οι πηγές αυτής της απόλαυσης είναι πιο περιορισμένες, γιατί οι εμπειρίες τους είναι περισσότερο περιορισμένες, εφόσον

τα παιδιά αδυνατούν να κατανοήσουν τις ιδέες λόγω της συνθετότητάς τους. Για το λόγο αυτό θα πρέπει και η διατύπωσή τους να είναι πιο απλή, τόσο στη γλώσσα όσο και στη μορφή. Οι ιστορίες έχουν μια αμεσότητα, αποφεύγονται οι πολλές παρεκβάσεις και η σχέση που διέπει τα δρώντα πρόσωπα με τη δράση είναι εμφανέστερη. Ευκρινέστερες είναι επίσης και οι σχέσεις που διέπουν τα δρώντα πρόσωπα είτε αυτά είναι υποκείμενα δράσης ή κατάστασης είτε αντικείμενα αξίας κ.ά. Εξάλλου, τα παιδιά προτιμούν τον κυριολεκτικό λόγο περισσότερο από τους ενηλίκους, ενώ είναι δεκτικότερα και επιρρεπέστερα στις φαντασιακές καταστάσεις.

Η Λότη Πέτροβιτς-Ανδρουτσοπούλου αποφεύγει επίσης να ορίσει ολιγόλογα το περιεχόμενο της Παιδικής Λογοτεχνίας, προτιμώντας να καταγράψει τα σημεία αναγνώρισής της. Ως προς τη μορφή, τη λιτότητα του λόγου, την απουσία βωμολογιών και σαρκασμού, τη συντομία και το καίριο των περιγραφών, την αμεσότητα της αφήγησης, τη διαγραφή των χαρακτήρων χωρίς επιμονή στην ψυχογράφησή τους. Ως προς το περιεχόμενο, ότι η υπόθεση έχει ξεκάθαρο πλαίσιο και η πλοκή είναι έντονη και γρήγορη, προπάντων ότι υπάρχει κάθαρση και το διάχυτο αίσθημα ότι ο αναγνώστης είναι αντικείμενο αγάπης από το συγγραφέα. Ο Ηρακλής Καλλέργης, εξετάζοντας το πρόβλημα της ιδεολογίας στην Παιδική Λογοτεχνία, εξαίρει την ανάγκη να λάβουν υπόψη τους οι συγγραφείς λογοτεχνημάτων για παιδιά και για νέους την δραστηκότητα του ωραίου λόγου και

τις ψυχικές ανάγκες της παιδικής ηλικίας, ώστε να προσφέρουν κείμενα «που πρώτιστα θα κάνουν τη συνείδηση του αναγνώστη να λειτουργήσει αισθητικά, θα περιέχουν όμως και κάποια ιδεολογικά μηνύματα». Ο λογοτέχνης που αποπειράται να γράψει για παιδιά αυτόματα συνειδητοποιεί την ευθύνη του και προσπαθεί να εκφράσει τον άγγελο και όχι το δαίμονα που κρύβει μέσα του.

ΠΑΙΔΙΚΟ ΔΙΗΓΗΜΑ

Σύμφωνα με τον Γρηγόριο Ξενόπουλο, διήγημα είναι μια σύντομη ιστορία πραγματική ή φανταστική, της οποίας το υλικό συγκεντρώνεται αξονικά γύρω από ένα εξαιρετικό γεγονός, σημειώνεται κάποια σύγκρουση ή εσωτερική διαπάλη, υπάρχει μια

κορύφωση και στο τέλος έρχεται η λύση. Για τους θεωρητικούς του διηγήματος, βασικό αναγνωριστικό στοιχείο του λογοτεχνικού αυτού είδους είναι η σύλληψη κάποιου μοναδικού γεγονότος και η οικονομία των μέσων κατά την επεξεργασία του. Το

πρόβλημα της έκτασης εμφανίζεται σε συνάρτηση με την πρόθεση του συγγραφέα να δημιουργήσει μια ενιαία εντύπωση, που πρέπει να μεταδοθεί μονομιάς. Οι επιτυχημένοι διηγηματογράφοι αποδεικνύονται όχι μόνο φειδωλοί στη χρήση των αφηγηματικών

μέσων και περιγραφών, αλλά επίσης συρρικνώνουν σημαντικά τον αριθμό των προσώπων που συμμετέχουν στη δράση· αντί των πολλών περιπετειών, των πολλών αισθημάτων, των πολλών χαρακτήρων, υπάρχει η μια περιπέτεια, το ένα αίσθημα, ο ένας

χαρακτήρας. Το πρώτο παιδικό διήγημα γράφτηκε από τον Δημήτρη Πανταζή (1837). Όμως, η μεγάλη άνθηση του παιδικού διηγήματος συμπίπτει με την εποχή που αναπτύσσεται η ηθογραφία κατά τη Β' περίοδο της ιστορίας της ελληνικής λογοτεχνίας. Το σημαντικότερο διήγημα του Γεωργίου Βιζυηνού, το οποίο θα το θεωρούσαμε και χαρακτηριστικό παράδειγμα παιδικού διηγήματος είναι ο Τρομάρας που πρώτο δημοσιεύτηκε στη Διάπλαση των Παίδων το 1884. Ο δεύτερος μεγάλος του ελληνικού διηγήματος ήταν ο Δημήτριος Βικέλας (1835-1908) του οποίου έγιναν γνωστά πολλά διηγήματα, όπως ο Παπά-Νάρκισσος, Ο Φίλιππος Μάρθας, Η άσχημη αδελφή,

Διατί έμεινα δικηγόρος κ.ά. Όμως, ο «μεγάλος» του ελληνικού διηγήματος και εν γένει της ελληνικής πεζογραφίας είναι ο Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης, ο οποίος

χαρακτηρίστηκε «ο άγιος των νεοελληνικών γραμμάτων», «ο μεγαλύτερος μαέστρος του αφηγηματικού λόγου», «ο μεγαλύτερος Έλληνας διηγηματογράφος» και «πρόδρομος της λυρικής πεζογραφίας». Οι παιδικοί χαρακτήρες στο έργο του Παπαδιαμάντη αφθονούν.

Τι ονομάζουμε παιδική λογοτεχνία;

Παιδική λογοτεχνία είναι ο χώρος μέσα στον οποίο συνυπάρχουν και λειτουργούν όλα εκείνα τα άρτια λογοτεχνικά έργα, που απευθύνονται, άμεσα ή έμμεσα, στις αισθητικές απαιτήσεις και τα ενδιαφέροντα της νηπιακής, παιδικής και εφηβικής ηλικίας και που ανταποκρίνονται στο αντιληπτικό, γλωσσικό και συναισθηματικό τους επίπεδο. (Παπαντωνάκης, Δ. Γεώργιος, Θεωρίες Λογοτεχνίας και ερμηνευτικές προσεγγίσεις κειμένων για παιδιά και νέους, Αθήνα, Πατάκης, 2009.)

2.2 Η χρησιμότητα της παιδικής λογοτεχνίας

2.2.1 Τι προσφέρει το παιδικό λογοτεχνικό βιβλίο

Το παιδικό λογοτεχνικό βιβλίο, είναι ένα άρτιο έργο με σωστή γλώσσα η οποία καλυτερεύει το γλωσσικό αισθητήριο του αναγνώστη – ακροατή. Έχει ένα ξεχωριστό ύφος το οποίο απορρέει από τον τρόπο που ο συγγραφέας εκφράζει τις ιδέες του. Προβάλλει ανθρωπιστικές αξίες και δίνει πρότυπα υγιούς συμπεριφοράς, μέσα από το ήθος του. Προβάλλει σημαντικά ιδανικά για τον άνθρωπο και ωθεί τους ανήλικους αναγνώστες του να τα υλοποιήσουν, μέσω της δράσης των ηρώων. Γίνεται πηγή ευχαρίστησης, χαράς, ευφορίας και συμφιλιώνει το παιδί με το ωραίο επιτυγχάνοντας δηλαδή αβίαστα την ψυχαγωγία (Δελώνης, 1991). Το παιδικό λογοτεχνικό βιβλίο αποτελεί ένα από τα κύρια και πρώτα μέσα που αποσκοπούν στη δημιουργία ολοκληρωμένων ενηλίκων, δηλαδή ανθρώπων που διαθέτουν ευαισθησία, κρίση και τη σημαντική αίσθηση της ελευθερίας. Προσφέρει στο παιδί ψυχαγωγία, αφού παιδαγωγεί και διασκεδάζει μεταφέροντάς το σε ένα ανώτερο επίπεδο ζωής. Ανοίγει νέα παράθυρα στο μέσα και έξω κόσμο αφού το παιδί έρχεται σε επαφή με τον 12 άνθρωπο και την ιστορία του, με τόπους και πολιτισμούς. Καλλιεργεί τον

στοχασμό και την κριτική ικανότητα παρουσιάζοντας ζητήματα και προβλήματα σύγχρονα αλλά και διαχρονικά. Ακόμη, παρέχει πρότυπα για μίμηση, ασκεί την μνήμη και διευρύνει την φαντασία, καθώς επίσης συμβάλλει και στην αποδοχή της διαφορετικότητας αλλά και την αγάπη και τον σεβασμό στο συνάνθρωπο, τη φύση, τα ζώα. Τέλος, το βιβλίο μπορεί να βοηθήσει το παιδί μετέπειτα ως μαθητή και να συμβάλλει στο έργο του σχολείου λόγω του ότι αποθηκεύει μέσα του έννοιες και φράσεις, πλουτίζει σε ιδέες και λεξιλόγιο, ενισχύει την αναγνωστική ικανότητα και εμπεδώνει γραμματικά, συντακτικά και δομικά την γλώσσα. Το βιβλίο λοιπόν επιδρά αθόρυβα, βαθμιαία και δυναμικά στην συνολική εξέλιξη και ωρίμανση κάθε παιδιού(Αναγνωστόπουλος, 1987).

2.2.2 Τι προσφέρει το παιδικό λογοτεχνικό βιβλίο στην προσχολική ηλικία

Η πρώτη μύηση στη λογοτεχνία και το βιβλίο μπορεί κάλλιστα να γίνει στην προσχολική ηλικία, κατά την οποία γίνεται ο διαχωρισμός του εαυτού από τον άλλον και δημιουργούνται εκείνες οι ψυχικές βαθμίδες που δίνουν στο παιδί την δυνατότητα να προσλαμβάνει, να συμβολοποιεί, να προβάλλει και να προβάλλεται, να ταυτίζει και να ταυτίζεται και στην συνέχεια να διακρίνει το αληθές από το αληθοφανές. Έτσι, η προσχολική ηλικία θεωρείται η ιδανική περίοδος για την εισαγωγή του λογοτεχνικού βιβλίου, στη ζωή του παιδιού, το οποίο μπορεί να λειτουργήσει προστατευτικά και απελευθερωτικά για το παιδί. Παράγει ένα πλήθος διανοητικών αλλά και ψυχικών εικόνων, οι οποίες επιτρέπουν στο παιδί να κατακτήσει μέσα από το ξεδίπλωμα του φαντασιακού τις πρώτες εικόνες για τον κόσμο γύρω του και μέσα του, να αντιμετωπίσει τον εαυτό του και τους άλλους (Αναγνωστοπούλου, Καλογήρου & Πάτσιου, 2001). Κατά το δεύτερο μισό του 20ου αιώνα, το εξωσχολικό παιδικό βιβλίο γνωρίζει στον δυτικό κόσμο ιδιαίτερη άνθιση. Αρχικά εκδίδονται πολλά παιδικά βιβλία για παιδιά σχολικής και εφηβικής ηλικίας. Τις τελευταίες δεκαετίες όμως σημαντική αύξηση έχουν τα βιβλία για παιδιά προσχολικής ακόμη και βρεφικής ηλικίας. Τα βιβλία αυτά είναι κυρίως εικονοβιβλία με μεγάλη ποικιλία στη μορφή. Εκείνα που απευθύνονται στα πολύ μικρά παιδιά, τα οποία δεν μιλούν βρίσκονται στο στάδιο του ψελλίσματος, είναι μικρού μεγέθους, δεν έχουν κείμενο τις περισσότερες φορές και σε κάθε σελίδα βρίσκεται η εικόνα ενός

αντικειμένου από το άμεσο περιβάλλον του παιδιού. Για τα μεγαλύτερα βρέφη (2 – 3 ετών) οι εικόνες δείχνουν περισσότερα του ενός αντικειμένου ή πρόσωπα και συνοδεύονται από μία λέξη η οποία προσδιορίζει το όνομα του αντικειμένου ή μία σύντομη πρόταση. Στην Ελλάδα σήμερα το μεγαλύτερο μέρος της παιδικής βιβλιοπαραγωγής καλύπτεται από βιβλία για ή και για παιδιά προσχολικής ηλικίας (Natsiouroulou, 2007).

Είναι γενικά παραδεκτό σήμερα ότι τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας είναι ραγδαία εξελισσόμενα άτομα. Οι αλλαγές που συντελούνται στα πρώτα έξι χρόνια της ζωής τους είναι ταχύτατες, πολύ σημαντικές και καθοριστικές για την υπόλοιπη πορεία τους.

Σκοπός της παιδικής λογοτεχνίας είναι:

- να δώσει εναλλακτικές λύσεις στα αδιέξοδα της πραγματικότητας
- να ανοίξει ένα παράθυρο στον κόσμο
- να τον μυθοποιήσει, βοηθώντας τα παιδιά να τον γνωρίσουν με έναν τρόπο κοντινό στην ηλικία τους, ανάλογο με τη φαντασία, που χαρακτηρίζει τις δραστηριότητές τους
- να αποκτήσει το παιδί κριτική σκέψη και ελευθερία επιλογής
- να διαμορφώνουν τη δική τους γνώμη και άποψη
- να ευαισθητοποιούνται απέναντι στα κοινωνικά προβλήματα και να μετέχουν στα κοινωνικά δρώμενα
- να συμφιλιώσει το παιδί με το ωραίο και γενικότερα να του δημιουργήσει αισθητικά πρότυπα
- να βοηθήσει το παιδί να διαμορφώσει καλύτερο χαρακτήρα
- να συμβάλλει στη γλωσσική ολοκλήρωση του παιδιού, στη μετάδοση γνώσεων, στην ομαλή κοινωνικοποίησή του, στην ψυχαγωγία και τον εξευγενισμό του (Δελώνης, 1991:

15 – 18 & 22 – 24).

Ποιος είναι ο ρόλος της Παιδικής Λογοτεχνίας για τη συγκρότηση της προσωπικότητας,

καθώς και για την πνευματική, συναισθηματική ανάπτυξη του παιδιού; Παιδαγωγοί, δάσκαλοι, ψυχολόγοι, γλωσσολόγοι και όλοι όσοι ασχολούνται με την αγωγή των παιδιών αναγνωρίζουν σήμερα ότι η Παιδική λογοτεχνία συμβάλλει καθοριστικά στη διαμόρφωση της προσωπικότητας του παιδιού και αποτελεί μέσο διαπαιδαγώγησης και

γλωσσικής καλλιέργειας. Μέσα από τη λογοτεχνία επιτυγχάνεται η πνευματική καλλιέργεια του παιδιού, όχι με την έννοια των ειδικών γνώσεων, αλλά ως ανάγκη ζωής, που συνδυάζει τη γνώση, την εμπειρία, την ανθρωπιά. Το παιδί γίνεται κοινωνός του πολιτισμού, που το συνιστούν οι μεγάλες αξίες της αγάπης, της ελευθερίας, της δικαιοσύνης και της ισότητας. Η Παιδική λογοτεχνία υπηρετεί την αισθητική αγωγή, που απευθύνεται στο θυμικό (ψυχισμό) του ανθρώπου και τον καλλιεργεί εσωτερικά, τον διδάσκει έμμεσα και γι' αυτό πολιτισμένα, σταθερά, μόνιμα. Το παιδί, μέσα από τον κόσμο του παιδικού λογοτεχνήματος, ζει μία άλλη πραγματικότητα, μία άλλη ζωή, τη ζωή των ηρώων. Συμμετέχει στις πράξεις τους, στα

προβλήματα τους, στα γεγονότα μέσω των μηχανισμών ταύτισης, προβολής, αποστασιοποίησης του αναγνώστη. Ωριμάζει πνευματικά, συναισθηματικά και ολοκληρώνεται ως προσωπικότητα, καθώς έρχεται σε επαφή με την πραγματική παιδεία της γνώσης, της πείρας, της ανθρωπιάς. (Παιδική Λογοτεχνία σημειώσεις από πανεπιστήμιο δυτικής Μακεδονίας)

3^ο κεφάλαιο: λογοτεχνικά βιβλία στην πρακτική άσκηση

3.1 Λογοτεχνία και Bullying

Σύμφωνα με τις παραπάνω ιδιότητες της λογοτεχνίας όπου αναφερθήκαμε και τα είδη αυτής αντιλαμβανόμαστε ότι τα οφέλη της είναι τεράστια. Έχει μεγάλη επήρεια και η συμβολή της είναι μεγάλη, σε πολλά επίπεδα της ζωής του ανθρώπου, ειδικά σε ηλικίες εύπλαστες και τρυφερές όπως αυτές της προσχολικής ηλικίας. Για ένα φαινόμενο, που δημιουργείται μέσα στο χώρο της εκπαίδευσης, όπως είναι αυτό του bullying η λογοτεχνία μπορεί να έχει μεγάλη επίδραση και άμεσα αποτελέσματα ώστε να εξαλειφθεί το φαινόμενο.

Μέσω της λογοτεχνίας το Bullying παίρνει μια άλλη διάσταση, μια άλλη οπτική. Το λογοτεχνικό βιβλίο παραδειγματίζει δίνει έμμεσα και άμεσα μηνύματα και οδηγεί το άτομο να αποκτήσει κοινωνικές συμπεριφορές αποδεκτές για το κοινωνικό σύνολο. Η λογοτεχνία μπορεί να εξαλείψει το φαινόμενο του σχολικού εκφοβισμού με την παιδεία που αποδίδεται μέσα στην εκπαίδευση τα αποτελέσματα μπορούν να είναι πολλά με μεγάλη επιτυχία. Αν αφεθεί το φαινόμενο του σχολικού εκφοβισμού μπορεί να εξαλείψει την παιδεία την εκπαίδευση την λογοτεχνία και να έχει ολέθρια αποτελέσματα στις ζωές των ατόμων ειδικά όταν τα φαινόμενα αυτά ξεκινάνε από τις μικρές ηλικίες. (ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΙΤΛΟΣ: «Το Διαδραστικό Παιδικό Παραμύθι σε διεθνή και ελλαδικό χώρο» “Interactive Children’s Fairytales globally and in Greece” Ονοματεπώνυμο φοιτήτριας: Αλεξίου Μαρία)

3.2 Ερευνητική μέθοδος για την εκπόνηση της πτυχιακής εργασίας

Παρέμβαση στο νηπιαγωγείο με πρακτική άσκηση

Για να μελετήσουμε το φαινόμενο σχολικός εκφοβισμός και πως γίνεται η εξάλειψή του μέσω της λογοτεχνίας σκέφτηκα να το κάνω μέσω της πρακτικής μου άσκησης στο χειμερινό εξάμηνο, στο πλαίσιο των έξι εβδομάδων όπιοι διήρκησε η πρακτική μου, την μια εβδομάδα την αφιέρωσα στον σχολικό εκφοβισμό, διαφορετικότητα, ρατσισμός και το συνδύασα με την λογοτεχνία. Διάβασα στα παιδιά 5 παραμύθια που είχαν άμεση σχέση με τα θέματα που έθιξα και συγκεκριμένα τον σχολικό εκφοβισμό.

1^ο παραμύθι ‘‘ο μικρός σταυραετός’’

Πρώτη εβδομάδα πρακτικής άσκησης:

Δευτέρα

Μαζευόμαστε στην παρεούλα και διαβάζουμε το παραμύθι 'ο μικρός σταυραετός' Το συγκεκριμένο παραμύθι μιλάει για την διαφορετικότητα

Περίληψη

καθώς ο μικρός σταυραετός, θα μπορούσε να είναι ένα πασχαλιάτικο παραμύθι, που ξεκινάει την καθαρά Δευτέρα, ταξιδεύει 40 μέρες και νύχτες μέσα στην σαρακοστή, αγωνιά κι αντέχει τη σαρακοστή και δικαιώνεται με την ανάσταση και την γιορτή του Πάσχα, οπού όλοι οι άνθρωποι αγαπούν το κόκκινο χρώμα και τσουγκρίζουν κόκκινα αυγά. Θα μπορούσε όμως, να είναι κι ένα παραμύθι για την διαφορετικότητα, την υπομονή και την επιμονή, την ψυχική αντοχή στις δοκιμασίες της ζωής, την αγάπη για όλο τον κόσμο, την πίστη στα θαύματα, τη δικαίωση όλων των τίμιων αγώνων και προπάντων ένας ύμνος στην αληθινή και βαθιά ελευθερία...αυτήν χωρίς σπάγκους! Ο μικρός σταυραετός, θα μπορούσε να είναι και τα δυο!

Αφού διαβάσαμε το παραμύθι τους έκανα ερωτήσεις κατανόησης που έχουν ως εξής :

Τι έγινε στο παραμύθι αυτό;

Σε τι ήταν διαφορετικός ο μικρός σταυραετός;

Εσείς τι θα κάνατε αν βλέπατε τον μικρό σταυραετό πως θα τον αντιμετωπίζατε;

Ήταν καλά αυτά που έκαναν οι άλλοι χαρταετοί στον σταυραετό αν όχι/ναι γιατί;

Πως βλέπετε την προσπάθεια που έκανε ο σταυραετός;

Εσείς τι θα κάνατε στην θέση του σταυραετού ;

Αφού αναλύσαμε και εξηγήσαμε το παραμύθι καταλήξαμε στο συμπέρασμα να μην κοροϊδεύουμε οτιδήποτε διαφορετικό και να ενσωματώνουμε στην παρέα μας καθετί διαφορετικό.

'ο μικρός σταυραετός' ως πρώτο παραμύθι ώστε τα παιδιά να έχουν μια πρώτη επαφή στο θέμα της εβδομάδας 'διαφορετικότητα' είχε μεγάλη αποτελεσματικότητα και τα παιδιά κατανόησαν σε ένα επίπεδο την διαφορετικότητα και τι αποτελέσματα φέρνει αυτή προβληματίστηκαν εμπέδωσαν.

2ο παραμύθι 'Σκουφοκοκκινίτσα'

Τρίτη

Μαζευόμαστε ξανά στην παρεούλα να διαβάσουμε την ‘Σκουφοκοκκινίτσα’ ένα παραμύθι που μιλάει πάλι για την διαφορετικότητα αλλά δίνει μια άλλη έκφραση να μην κρίνουμε κάποιον βιαστικά και μόνο από την εξωτερική του εμφάνιση.

Περίληψη

Δυο όψεις μια ιστορίας σε ένα βιβλίο. Η διάσημη ιστορία της κοκκινοσκουφίτσας, όπως όλοι την ξέρουμε, αλλά και η ιστορία... αλλιώς ιδωμένη από μια άλλη οπτική γωνία. Τι πραγματικά έγινε στο δάσος; ποιος ήταν τελικά αυτός ο κυνηγός; και πως βρέθηκε την κατάλληλη στιγμή εκεί για να σώσει την κοκκινοσκουφίτσα; ήταν κακός ο λύκος όσο νομίζαμε; τι γύρευε η μικρή κοκκινοσκουφίτσα μόνη της στο δάσος; Ο δαιμόνιος ρεπόρτερ Φάνης ο μπούφος είναι αποφασισμένος να ανακαλύψει τι κρύβεται πίσω από τις λέξεις του γνωστού παραμυθιού.

Ένα βιβλίο που μιλάει για τον ρατσισμό στα κλασικά παραμύθια, τον σχολικό εκφοβισμό Και την φιλία. Ένα εργαλείο για γονείς και εκπαιδευτικούς που μαθαίνει στα παιδιά να διαβάζουν ανάμεσα στις γραμμές και να αναπτύσσουν την κριτική σκέψη.

Αφού διαβάσαμε το παραμύθι στην παρεούλα έγιναν κλασικά οι ερωτήσεις κατανόησης του παραμυθιού

Τι σας έκανε εντύπωση από το παραμύθι

Τι καταλάβατε

Ποιο συμπέρασμα βγάλατε

Γιατί ο λύκος έκανε αυτό στην γιαγιά

Ήταν σωστή η συμπεριφορά του λύκου

Της κοκκινοσκουφίτσας η συμπεριφορά πως την κρίνετε

Πως θα αντιμετωπίζατε τον λύκο

Αν ήσασταν μέσα στο παραμύθι ποιος θα θέλατε να ήσασταν και γιατί

Τι θα αλλάζατε στο παραμύθι

Αν γράφατε ένα διαφορετικό τέλος ποιο θα ήταν αυτό

Αναλύσαμε σχετικά με τον λύκο και τα παιδιά που είναι διαφορετικά στο σχολείο και για αυτό τον λόγο δεν τα κάνουμε παρέα και δεν πρέπει να τα κρίνουμε μόνο από την εξωτερική εμφάνιση και έτσι μέσα από ένα παραμύθι τα παιδιά είδαν τι αποτελέσματα μπορεί να φέρει το να κοροϊδεύεις κάποιον και ότι πρέπει να εξετάζουμε καλύτερα έναν άνθρωπο και να μην τον κρίνουμε από την εξωτερική εμφάνιση.

Τα παιδιά είδαν και κατανόησαν σε μεγαλύτερο βαθμό τι ακριβώς σημαίνει διαφορετικός ποια τα αποτελέσματα του να απομακρύνουμε τους διαφορετικούς από την παρέα. Είδανε τους ρόλους που μπορεί να παίξει ο κάθε άνθρωπος στην κοινωνία αυτή και πως ο καθένας με την συμπεριφορά του ανάλογα διαμορφώνει και το περιβάλλον γύρω του.

3^ο παραμύθι Το ασχημόπαπο

Τετάρτη

Μαζευόμαστε για άλλη μια φορά στην παρεούλα να διαβάσουμε ένα παραμύθι που τονίζει ξανά την έννοια της διαφορετικότητας και πως πραγματοποιείται πάλι το φαινόμενο του bullying από ποια οπτική ποια τα αποτελέσματα αυτού του φαινομένου. Το παραμύθι αυτό βοήθησε τα παιδιά να καταλάβουν την αξία της αυτό εκτίμησης κάθε παραμύθι κρύβει έναν πολύτιμο θησαυρό ένα μάθημα για την ζωή.

Περίληψη

Ένα παπάκι που ζει σε έναν αχυρώνα κακοποιείται και περνάει άσχημα με την συμπεριφορά των άλλων ζώων προς αυτό λόγω της εξωτερικής του εμφάνισης. Τελικά αφού περνάει από πολλές περιπέτειες μεταμορφώνεται σε έναν πανέμορφο κύκνο και όλοι μετά το σέβονται. Ένα παραμύθι που μας διδάσκει να μην κρίνουμε από την εξωτερική εμφάνιση και να δείχνουμε σεβασμό σε όλους και να τους φερόμαστε όμορφα.

Μαζευτήκαμε ξανά στην παρεούλα ώστε να διαβάσουμε αυτό το κλασικό παραμύθι που μιλούσε για άλλη μια φορά για την διαφορετικότητα και τον εκφοβισμό που

δέχονται τα διαφορετικά άτομα και πως δεν πρέπει να κρίνουμε από το εξωτερικό, να φερόμαστε καλά σε όλα τα άτομα γύρω μας κάναμε τις καθιερωμένες ερωτήσεις:

Γιατί κορόιδευαν το ασχημόπαπο;

Πως αντέδρασε στις κοροϊδίες ;

Τι έγινε στο τέλος ;

Εσείς τι θα κάνατε στην θέση του ασχημόπαπου ;

Τι θα κάνατε στην θέση από τα άλλα ζώακια ;

Πως θα θέλατε να είναι το τέλος ;

Περιγράψτε μου μια αγαπημένη σας σκηνή

Τα παιδιά είδαν άλλη μια έκφραση του εκφοβισμού σε άτομα διαφορετικά τα αποτελέσματα και τελικά οδηγούνται στο συμπέρασμα ότι δεν είναι πάλι όλα όπως φαίνονται φαινομενικά ότι πρέπει να εξετάζονται τα πράγματα καλύτερα και να σέβονται οτιδήποτε είναι διαφορετικό. Να διακρίνουν ότι δεν είναι πάντα όλα δεδομένα ότι πολλά πράγματα μπορεί να αλλάζουν για αυτό πρέπει σε όλα τα άτομα να δείχνουμε το απαραίτητο σεβασμό και κατανόηση για την διαφορετικότητα του.

4^ο παραμύθι “λέξεις δεν είναι για να πληγώνουμε”

Πέμπτη

Μαζεύομαστε στην παρεούλα ώστε να διαβάσουμε ένα παραμύθι που έχει άμεση σχέση με το φαινόμενο του σχολικού εκφοβισμού. Τα παιδιά αφού είδαν όλες τις εκφάνσεις του εκφοβισμού και της κακοποίησης και εμπέδωσαν τι σημαίνει σχολικός εκφοβισμός και ποια τα αποτελέσματα αυτού τώρα πρέπει να κατανοήσουν τι συμβάλλει σε αυτό το φαινόμενο και τα αίτια αυτού.

Περίληψη

Χρειάζονται μόνο 24 γράμματα για να φτιάξουμε εκατομμύρια λέξεις. Άλλες είναι μικρές, άλλες μεγάλες, άλλες εκφράζουν ευγένεια, άλλες όχι. Όσο τα παιδιά μεγαλώνουν μαθαίνουν περισσότερες λέξεις. Και τις χρησιμοποιούν. Αλλά ανάμεσά τους υπάρχουν και λέξεις που πληγώνουν.

Με τη βοήθεια αυτού του βιβλίου τα παιδιά μαθαίνουν ότι οι λέξεις τούς ανήκουν, ότι πριν μιλήσουν μπορούν να σκέφτονται και μετά να επιλέγουν τι θα πουν και πώς θα το πουν. Θα ανακαλύψουν ότι υπάρχουν απλοί, θετικοί τρόποι να αντιδρούν όταν οι άλλοι τους λένε λόγια που τα πληγώνουν. Θα συνειδητοποιήσουν τη δύναμη της λέξης συγγνώμη, όταν οι δικές τους λέξεις θα πληγώσουν κάποιον άλλο.

Τα κείμενα είναι απλά και σύντομα ώστε να διαβάζονται μεγαλόφωνα από ένα παιδί, από μία ομάδα ή από μία τάξη. Η χαριτωμένη εικονογράφηση και η αμεσότητα των φράσεων καθοδηγούν τα παιδιά στην υιοθέτηση βασικών κανόνων καλής συμπεριφοράς.

Στο τέλος του βιβλίου οι ενήλικες θα βρουν θέματα για συζήτηση και δραστηριότητες που μπορούν να πραγματοποιήσουν τα παιδιά.

Αφού το διαβάσαμε κάναμε τις συνηθισμένες ερωτήσεις εμπέδωσης:

Εσείς λέτε άσχημα λόγια; αν ναι γιατί ;

Περιγράψτε μου τι έλεγε το βιβλίο;

Πως θα μπορούσαμε να μην λέμε άσχημα λόγια;

Τι θα κάνατε αν ακούγατε κάποιον να λέει λέξεις που πληγώνουν ;

Πείτε μου καλές λέξεις και εκφράσεις που μπορούμε να λέμε

Τα παιδιά κατάλαβαν ότι οι λέξεις έχουν μεγάλη δύναμη μπορούν να πληγώσουν και να κάνουν ζημιές ανεπανόρθωτες. Κατάλαβαν ότι όλα ξεκινάν από τα λόγια και μπορεί να είναι πιο δυνατά από μια μπουνιά μια κλωτσιά. Πώς να ελέγχουν την γλώσσα τους και πως αντί για κάτι κακό να επιλέγουν κάτι καλό να ξεστομίζουν. Να μάθουν να διαχειρίζονται τις λέξεις και τις εκφράσεις τους να βρίσκουν τις σωστές λέξεις και εκφράσεις για κάθε περίπτωση. Συζητήσαμε για όλα πως πρέπει να είναι ο τόνος της φωνής, ποιες είναι οι λέξεις της ευγένειας, ότι η συζήτηση είναι σημαντικό πράγμα για την έκφραση ότι η γλώσσα κόκαλα δεν έχει και κόκαλα τσακίζει , υπερασπίζοντας τον εαυτό μας με σωστές λέξεις, μιλήσαμε για τις άσχημες λέξεις για την σημασία του συγγνώμη πως ζητάμε βοήθεια σε άσχημες καταστάσεις.

5^ο παραμύθι ‘‘δύο καινούργιοι μαθητές’’

Διαβάσαμε το παραμύθι όπου μέσω αυτού φέραμε την έκφραση του φαινομένου του σχολικού εκφοβισμού σε πραγματικά δεδομένα της τάξης. Στα προηγούμενα παραμύθια προσπαθήσαμε με αλληγορίες και μεταφορές να δώσουμε το νόημα του εκφοβισμού στα παιδιά, ενώ τώρα μέσα από το δικό τους περιβάλλον με πραγματικά γεγονότα και εικόνες θα μπορέσουν να κατανοήσουν πλήρως την εικόνα που παίρνει ο σχολικός εκφοβισμός με παραδείγματα καθημερινά μέσα από την ζωή τους.

Περίληψη

Μια μέρα στην αίθουσα μπήκε η δασκάλα μας με δυο καινούργια παιδιά μέσα τον Άλμπα και τον μποράκ μας τους σύστησε και είπε ότι είναι δυο καινούργια παιδιά και να προσπαθήσουμε να τα κάνουμε να νιώσουν άνετα έμοιαζαν με εμάς δεν είχαν διαφορές το μόνο δεν μιλούσαν καλά την γλώσσα που μιλούσαμε εμείς δεν καταλάβαιναν και πολλά αλλά παίζαμε κανονικά και με την γλώσσα του σώματος καταλαβαίναμε καλύτερα ακόμα και από την κανονική μας.

Έπειτα περάσαμε στις ερωτήσεις :

Τα παιδιά αυτά σε τι διέφεραν ;

Εσείς πως θα αντιμετωπίζατε αυτά τα παιδιά ;

Τι ακριβώς έγινε στο παραμύθι ;

Έχουμε εμείς στην τάξη παιδιά από άλλες χώρες;

Ας μας μιλήσουν τα παιδιά αυτά γιατί ήρθαν στην χώρα μας

Τι εμπειρίες έχουν από την χώρα μας

Τα παιδιά κατάλαβαν ότι δεν έχουμε διαφορές μεγάλες με παιδιά από άλλες χώρες ώστε να μην κάνουμε παρέα μαζί τους η να τα κοροϊδεύουμε. Ότι δεν μας χωρίζουν πολλά πράγματα από τους ανθρώπους από αυτά που μας ενώνουν και πρέπει όλους να τους αντιμετωπίζουμε ίσα με εμάς χωρίς να τους κάνουμε να νιώθουν άβολα ή ότι διαφέρουν αλλά να τους εντάσσουμε πλήρως στο κοινωνικό σύνολο.

Μετά από αυτά τα πέντε λογοτεχνικά βιβλία τα παιδιά κατανόησαν εμπέδωσαν και κατέκτησαν πλήρως το φαινόμενο του σχολικού εκφοβισμού τις επιπτώσεις, την διάσταση που παίρνει τα αίτια τα αποτελέσματα πως πρέπει να κινούμαστε πως

πρέπει να αντιδράμε γιατί πρέπει να αντιδράμε τι είναι το διαφορετικό και γιατί πρέπει να το σεβόμαστε. Το διαφορετικό αντιλήφθηκαν ότι δεν πρέπει να το φοβούνται ούτε να το βγάζουν από την ζωή τους αλλά να το σέβονται να το αγαπάνε και να το εντάσσουν ομαλά στο περιβάλλον τους. Επίσης αντιλήφθηκαν πλήρως τι ρόλο έχει ο καθένας και τι ρόλο μπορεί να πάρει σε φαινόμενα σχολικού εκφοβισμού και πως όταν αντιμετωπίζεται κάτι εντελώς φαινομενικά χωρίς να υπάρχει κριτική σκέψη συνήθως οι απόψεις είναι λανθασμένες. Σεβασμός σε καθετί διαφορετικό και εν συναίσθηση αγάπη και αντίληψη είδα ότι τα παιδιά τα κατάλαβαν πλήρως αυτά εφόσον μετά τα μαθήματα έρχονταν και μου λέγανε περιστατικά που τους έτυχαν όπως "είδα κυρία έναν μαύρο στον δρόμο και δεν τον κορόιδεψα" "είδα κυρία έναν ανάπηρο στον δρόμο και τον βοήθησα" εκείνη την εβδομάδα παίζανε περισσότερο με παιδιά άλλων χωρών που είχαν στην τάξη τους.

4^ο κεφάλαιο: Τα παραμύθια ως εργαλείο στο σχολείο

4.1 παραμύθι και σχολείο

Τα παραμύθια όπως είδαμε και πιο πάνω συντελούν μεγάλο και σημαντικό ρόλο στους σχολικούς χώρους, καθώς παίζει καταλυτικό ρόλο στην διαπαιδαγώγηση και την εκπαίδευση των παιδιών. Παραδειγματίζονται, εμπνέονται, κατανοούν, εμπεδώνουν ανοίγουν οιο πνευματικοί τους ορίζοντες και γενικότερα μόνο θετικά έχει να προσφέρει ένα βιβλίο στο σχολείο. Το παραμύθι δίνει πνοή σε μια στεία διδασκαλία γίνεται η μάθηση βιωματική τα παιδιά μπαίνουν σε έναν κόσμο και δημιουργούν και τον δικό τους.

Η παιδαγωγική και διδακτική αξιοποίηση του παραμυθιού Οι ιστορίες και τα παραμύθια κατέχουν σημαντική θέση στην εκπαιδευτική διαδικασία. Πρόσφατα, υπήρξε αυξημένο ενδιαφέρον ως προς τη σημασία των ιστοριών και παραμυθιών στην εκπαίδευση, ιδιαίτερα στην προσχολική εκπαίδευση (Egan, 1986, 1987; Paley, 1990). Οι ιστορίες είναι ένα πρώιμο είδος του λόγου, καθώς τα παιδιά μαθαίνουν να μιλούν δημοσίως (Michaels, 1991), όπως ακόμη οι ιστορίες είναι συχνά μια πρώιμη μορφή γραφής (Calkins, 1986; Graves, 1983; Sulzby, 1985). Ο Vitz (1990) αναφέρει ότι οι εκπαιδευτικοί δεν συνηθίζουν να κάνουν χρήση της αφήγησης ως διδακτικού τρόπου, αν και πρόσφατες εργασίες στη φιλοσοφία και τη γνωστική ψυχολογία τονίζουν τη σημασία της αφήγησης στην ανάπτυξη επιχειρημάτων (Bruner, 1990) και κριτικής σκέψης (Dennett, 1991). Έργα προφορικής ιστορίας (π.χ., η σειρά Foxfire, Wigginton, 1976, 1977) έχουν δείξει ότι ένας από τους πιο αποτελεσματικούς τρόπους διδασκαλίας της ιστορίας στα παιδιά είναι η αφήγηση. Ο εκπαιδευτικός και τα παιδιά μπορούν να αναλάβουν μέσα από διαθεματικές ενεργητικές- βιωματικές δραστηριότητες, εκτός από την αφήγηση- ανάγνωση ενός παραμυθιού από τους ίδιους, και τη συμμετοχή των τοπικών «παραμυθιάδων» Η εξακτίωση του περιεχομένου της λαϊκής παράδοσης μέσα στη σχολική γνώση θα μπορούσε να συμβάλλει στη κατανόηση ότι το σχολείο δεν είναι απλά γνώση, αλλά γνώση και δράση συνδεδεμένη με τη ζωή, με τη πραγματικότητα, με το χτες, το σήμερα και το αύριο. Το παραμύθι δηλαδή και το περιεχόμενό του μπορούν να εμπλουτίσουν συμπληρωματικά τις μαθησιακές δραστηριότητες του προγράμματος σπουδών (Ντοροπούλου, 2013). 20 Το παραμύθι αποτελεί από μόνο του ένα πολύ καλό και

αποτελεσματικό διδακτικό μέσο, καθώς η αφήγηση ή η ανάγνωση ενός παραμυθιού αποτελεί μία διδακτική μέθοδο. Για αυτό πολλές φορές οι εκπαιδευτικοί παρουσιάζουν ή αφηγούνται ένα παραμύθι με απώτερο σκοπό την εξαγωγή διαφόρων συμπερασμάτων στο πλαίσιο της διδασκαλίας και της μάθησης. Ένα παραμύθι μπορεί να αξιοποιηθεί μέσα στην τάξη με πολλούς και διάφορους τρόπους. Μια από τις δυνατότητες που παρέχει στον/στην εκπαιδευτικό είναι να χρησιμοποιηθεί με διαθεματικό τρόπο. Στο μάθημα της Γλώσσας μπορεί να αξιοποιηθεί για παραγωγή γραπτού λόγου, στα Μαθηματικά για την επίλυση προβλημάτων ή για την κατανόηση απλών και σύνθετων μαθηματικών εννοιών. Μέσα από τα παραμύθια οι μαθητές εκπαιδεύονται και μαθαίνουν πώς να μαθαίνουν μέσα από τη χρήση ιστογραμμάτων και χαρτών, μέσα από την ενασχόλησή τους με δραστηριότητες δημιουργικής γραφής, που αναπτύσσουν και καλλιεργούν τη γλωσσική έκφραση και την κριτική τους σκέψη (Ντούλια, 2010). Συγκεκριμένα, από την άποψη της διδακτικής, ένα παραμύθι μπορεί να λειτουργήσει ως κείμενο ανεπτυγμένης αφήγησης συντελώντας, στην ανάπτυξη του γραπτού και προφορικού λόγου. Ανάλογα με την ηλικία τους, την τάξη και το πνευματικό τους επίπεδο, οι μαθητές μπορούν να κινηθούν από την απλή παράθεση δραστηριοτήτων του ήρωα κατά χρονική εξέλιξη ως την πιο ανεπτυγμένη μορφή, η οποία μπορεί να εμπεριέχει συγκρούσεις, υπερβάσεις εμποδίων και έντεχνες αναφορές στο παρελθόν ή στο μέλλον, στοιχεία που στο σύνολό τους οικοδομούν και προάγουν το μύθο του αφηγήματος. Η πλοκή, οι χαρακτήρες, οι σκηνές, το θέμα και το ύφος του παραμυθιού είναι μερικά από τα δομικά στοιχεία που μπορεί ο εκπαιδευτικός να αξιοποιήσει στη διδασκαλία για να καθοδηγήσει τους μαθητές στο πώς να γράφουν μια ιστορία.. Η γνώση επομένως των δομικών στοιχείων και των αφηγηματικών μονάδων που το απαρτίζουν, κρίνεται απαραίτητη και χρήσιμη για την διαδικασία σύνθεσης της δομής και την αξιοποίησή της στην διδακτική πράξη. Γενικά, το παραμύθι προσφέρεται στη διδακτική πράξη τόσο για το περιεχόμενο του όσο και για τη γλώσσα του, καθώς αποφεύγει τις σύνθετες συντάξεις, τους πολλούς συνδέσμους, τα πολλά επίθετα και τις αφηρημένες έννοιες. 21 Η γλώσσα του είναι απλή, κατανοητή, μεστή από λέξεις που σημαίνουν ενέργεια, κίνηση. Γι' αυτόν ακριβώς το λόγο το παραμύθι ήταν, είναι και θα είναι αγαπητό από όλους και ιδίως από τα μικρά παιδιά, για τα οποία προσφέρεται περισσότερο. Με τη χρήση κατάλληλου λεξιλογίου (Ντούλια, 2010), με το οποίο οι μαθητές έχουν εξοικειωθεί μέσα από την επαφή και γνωριμία με το παραμύθι, μπορούν να συντάξουν ένα εμπεριστατωμένο κείμενο, ολοκληρωμένο νοηματικά και δομημένο σωστά. Γενικά η

ανάγνωση και αφήγηση μιας παραμυθιακής ιστορίας ενισχύει την ικανότητα σύνθεσης γραπτών κειμένων και –κυρίως όταν γίνεται με παιγνιώδη τρόπο, πρακτική η οποία ευχαριστεί και παρακινεί τους μαθητές κάθε ηλικίας- οδηγεί στην αναγνώριση μορφών και δομών της γλώσσας, δεξιότητες που πρέπει να αναπτύξουν τα παιδιά στο σχολείο. Η ταύτιση, η συναισθηματική εμπλοκή και η αναγνωστική ανταπόκριση των μαθητών με τους ήρωες είναι το στοιχείο εκείνο που κεντρίζει, προκαλεί και παρακινεί τους μαθητές στην περαιτέρω ενασχόληση με τη γραπτή έκφραση.

Συμβάλλει στην ολόπλευρη ψυχοκινητική, γνωστική, αντιληπτική και συναισθηματική ανάπτυξη του παιδιού. Εν κατακλείδι, θα λέγαμε ότι το παραμύθι ανοίγει δρόμους σκέψης και δράσης, ευαισθητοποιεί και πείθει για το ανεξάντλητο πεδίο δημιουργικότητας κάθε ατόμου (παιδιού). Μέσα από τις διάφορες δραστηριότητες τα παιδιά ασκούνται σε διάφορες μορφές συμπεριφοράς και κοινωνικής μαθητείας αλλά, κυρίως, ψυχαγωγούνται. Κατά συνέπεια, ένα παιδί μαθαίνει πιο ευχάριστα και εποικοδομητικά μέσα από τα παραμύθια και τις παιγνιώδεις δραστηριότητες που μπορεί ένας εκπαιδευτικός να σχεδιάσει με αφορμή ένα παραμύθι. Στην ουσία, ο μαθητής μαθαίνει πώς να μαθαίνει ασυνείδητα, φυσικά και αβίαστα μέσα από το παιχνίδι της μυθοπλασίας και με τη χρήση κατάλληλων για την ηλικία τους εργαλείων και εποπτικών μέσων (χάρτες εννοιών, ιστογράμματα, κ.τ.λ.) (Ντούλια, 2010).

Τα παραμύθια υπάρχουν από τότε που υπάρχει και η ιστορία του κάθε λαού, καθώς γίνεται φανερό από τις αναφορές πολλών παλαιών εγγράφων στη λέξη παραμύθι. Επί της ουσίας το παραμύθι και το τραγούδι μεταφέρουν σημαντικές πληροφορίες από την προηγούμενη στην επόμενη γενιά. Μέσα την πάροδο των ετών έχει επισημανθεί πληθώρα ορισμών για την έννοια του παραμυθιού. Ένας αρκετά σαφής και περιεκτικός ορισμός είναι ο εξής: «Με τη λέξη παραμύθι εννοούμε μια διήγηση δημιουργημένη με ποιητική φαντασία, παρμένη ιδιαίτερα από τον κόσμο του μαγικού, μια ιστορία του θαύματος που δεν εξαρτάται από τους όρους της πραγματικής ζωής, και την ακούνε με ευχαρίστηση μεγάλοι και μικροί, έστω και αν δεν τη θεωρούν πιστευτή» (Αυδίκος, 1997, σ. 33). Υπάρχουν και τα ευτράπελα παραμύθια, τα μαγικά παραμύθια, η ευτράπελη διήγηση, αλλά και ο μύθος με ήρωες ζώα. (Α.Μέγα Εισαγωγή εις την Λαογραφίαν 1972 σελ: 170). Είναι, δηλαδή, φανερό

ότι όλοι οι ορισμοί που δόθηκαν κατά καιρούς για το παραμύθι, παρά τις επιμέρους διαφορές τους, υπογραμμίζουν τα στοιχεία του «μαγικού και υπερφυσικού, του απίθανου και απίστευτου περιεχομένου» (Μαλαφάντης,2011, σ. 22). Το παραμύθι μπορεί να θεωρηθεί ως «μια πράξη αυθεντικής ποιητικής ενόρασης» (Lüthi,1982), ως «αρχέτυπο της ανθρώπινης αφηγηματικής τέχνης» (Αυδίκος,1997,σ. 33).

Τα παραμύθια, όπως είναι γνωστό, μαγνητίζουν όχι μόνο τον παιδικό ψυχισμό, αλλά και τους ενήλικες, διότι διαθέτουν μεγάλο εύρος μηνυμάτων και ερμηνειών. Η πλούσια συμβολική γλώσσα και η πολυδιάστατη ερμηνεία που διακατέχουν τα παραμύθια, έχουν απασχολήσει σημαντικά τις ανθρωπιστικές επιστήμες. Σήμερα, η λαϊκή λογοτεχνία αποτελεί μια δομική βάση της παιδικής λογοτεχνίας. Η λαϊκή παράδοση των παραμυθιών διακατέχει ξεχωριστή θέση στην κουλτούρα της δυτικής κοινωνίας, καθώς οι θρύλοι, οι μύθοι, οι ιστορίες και τα λαϊκά παραμύθια συνέβαλαν στη διαμόρφωση της ανθρώπινης εμπειρίας. Ωστόσο, οι ίδιες ιστορίες, σήμερα, αποτελούν στοιχεία πλούσιας αξιοποίησης μέσα στην διδασκαλία (Mello, 2001), αφού τα παραμύθια συμβάλλουν στην κοινωνική, ψυχική, ηθική και γλωσσική ανάπτυξη των παιδιών. Το παραμύθι βοηθάει τα παιδιά να ξεφύγουν από το ωρολόγιο πρόγραμμα του Νηπιαγωγείου, να μεταφερθούν σε μια αφηγηματική κοινότητα και να αποδεσμευτούν από τον εκπαιδευτικό χρόνο. Ο εκπαιδευτικός χρησιμοποιεί ένα σημαντικό εργαλείο και μέσο, το παραμύθι, το οποίο κάνει την μαθησιακή διαδικασία πιο ενδιαφέρουσα και ελκυστική και βοηθά τα παιδιά να προσεγγίσουν πιο εύκολα την γνώση. Εκ προμελέτης, μέσω αυτής της λογοτεχνικής πρακτικής το παιδί ωθείται ομαλότερα στη σχολική συμπερίληψη του ημερήσιου προγράμματος, και κυρίως του νηπιαγωγείου, καθώς και στις πρώτες τάξεις του δημοτικού (Μερακλής, 1999), διότι από εκεί ξεκινά άτυπα η κύρια εκπαίδευση των μαθητών. Το παραμύθι κρίνεται ωφέλιμο είτε να «διδάσκεται» αυτόνομα, είτε να χρησιμοποιείται παρενθετικά στα μαθήματα, με αποτέλεσμα να γίνεται πιο ευνόητη και σαφής η εκάστοτε ημερήσια γνώση. Επίσης, ένα παραμύθι μπορεί να προκαλέσει την αιτία για την εκπόνηση διαθεματικών προγραμμάτων και την εφαρμογή σχεδίων εργασίας και διαφόρων πρωτοπόρων προγραμμάτων. Συνεπώς, η χρησιμότητά του είναι ευρεία και η χρήση του εξυπηρετεί ποικίλους σκοπούς, όπως γνωστικούς, συναισθηματικούς και ψυχοκινητικούς. Η διδασκαλία του, επομένως, θα πρέπει να είναι τόσο μεθοδική, όσο και συστηματική (Μερακλής, 1999). Επιπλέον, η γλωσσική καλλιέργεια και

ανάπτυξη δύναται να επιτευχθεί μέσα από τους μηχανισμούς του ενδιαφέροντος της μνήμης του συναισθηματικού βιώματος και την ανάπτυξη της φαντασίας μέσα από τα έντονα γεγονότα της διήγησης και της αναδιήγησης του παραμυθιού, εφόσον το εννοιολογικό περιεχόμενο του παραμυθιού ανταποκρίνεται στις διανοητικές ικανότητες, στο πνευματικό επίπεδο και την κριτική ικανότητα της παιδικής ηλικίας που απευθύνεται. Για την ορθή, λοιπόν, επιλογή των παραμυθιών θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη εκτός από το λεξιλόγιο και το εννοιολογικό περιεχόμενο, ώστε να σχετίζεται άμεσα με τη γλωσσική αντίληψη και το αίσθημα του παιδιού και να μην την εκχυδαΐζει. Είναι σημαντικό να ενεργοποιείται η φαντασία του παιδιού χωρίς να επηρεάζεται από στοιχεία τρόμου και διαστρέβλωσης των γεγονότων. Ακόμη, το παραμύθι εισάγει το παιδί στον πραγματικό κόσμο, μέσα από το δρόμο του φανταστικού, κι ενισχύει την ανάπτυξη της φαντασίας, της δημιουργικής και της αναλογικής σκέψης. Επίσης, το παραμύθι, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, καλλιεργεί τη γλώσσα, τα εκφραστικά μέσα, την αισθητική αντίληψη του παιδιού και διαμορφώνει θετικές αξίες και στάσεις μέσα από τη ταύτιση ή την απόρριψη των ηρώων-προτύπων που προβάλλει (Μαλαφάντης, 2011).

Τα παραμύθια αποτελούν σημαντικό παράγοντα και στην κοινωνική συμπεριφορά των παιδιών. Η αγάπη, η αλληλεγγύη, η συμπαράσταση, η κατανόηση, η αλληλοβοήθεια στην οικογένεια αποκτιούνται από νωρίς μέσα από τα παραμύθια που δείχνουν αυτή τη δύναμη(π.χ. Ο λύκος και τα 7 κατσικάκια που προσπαθούν να ακούσουν τις συμβουλές της μαμάς, η κοκκινοσκουφίτσα, που φροντίζει τη γιαγιά της). Καλλιεργούνται και αναπτύσσονται στάσεις και συνήθειες, έτσι το παιδί δεν γίνεται τεμπέλης, ζηλιάρης, είρωνας, μοχθηρός, τσιγγούνης, απάνθρωπος. Με το παραμύθι υπάρχει ελπίδα, διαφαίνεται η αισιοδοξία και δίνονται λύσεις σε κοινωνικούς 10 προβληματισμούς. Ενισχύεται και ενδυναμώνεται η αυτοεκτίμηση του παιδιού επιτυγχάνοντας μια υγιή ανθρώπινη ανάπτυξη και ωρίμανση. Οι εμπειρίες των παραμυθιών εμπλουτίζουν την κοινωνική ζωή και συμβάλλουν στην κοινωνικοποίηση του παιδιού. Τέλος, κατανοούνται οι ιδιαιτερότητες των ανθρώπων πιο εύκολα (π.χ.η θλιμμένη παπαρούνα) και έτσι το παιδί αποκτά κοινωνικά ιδανικά και μοντέλο για ιδανική συμπεριφορά. Επιπροσθέτως, το παραμύθι καλλιεργεί στο παιδί διάφορες στάσεις και δεξιότητες, σημαντικές για την ανάπτυξη και τη ζωή του γενικότερα. Περιορίζει τις κακές συνήθειες και το παιδί αποκτά ψυχική δύναμη μέσω της ταύτισής του με τους ήρωες των παραμυθιών. Μαθαίνει να αναγνωρίζει τις

αδυναμίες του και να αποκτά αυτογνωσία καθώς βελτιώνει και τις κοινωνικές του δεξιότητες. Ακόμη καλλιεργείται η δημιουργική, κριτική σκέψη καθώς το παιδί καλείται να κρίνει μόνο του το σωστό από το λάθος, το δίκαιο από το άδικο ή καλείται να δώσει πιθανές λύσεις στην αντιμετώπιση ενός προβλήματος στην πλοκή του παραμυθιού.

Η διδασκαλία του παραμυθιού στην προσχολική αλλά και πρωτοβάθμια εκπαίδευση προσφέρει ξεχωριστές, δημιουργικές διδακτικές δυνατότητες, οι οποίες μπορούν να τροφοδοτήσουν και μια “διαφοροποιημένη”, εναλλακτική και ελκυστική διδακτική πολλών σχολικών μαθημάτων. Έτσι, το παιδί μπορεί να μαθαίνει εποικοδομητικά μέσα από κατάλληλα σχεδιασμένες δραστηριότητες. (Μαλαφάντης κ' Ντούλια, 2010) Μάλιστα οι ιστορίες που αφηγούνται τα ίδια τα μικρά παιδιά αποτελούν πολύτιμες πηγές πληροφοριών που αν αναλυθούν προσεκτικά “μπορούν να μας πουν πολλά πράγματα για το πως τα παιδιά κατανοούν τον κόσμο, συμπεραλαμβανομένων των κοινωνικών τους σχέσεων” (Νικολοπουλου, 2011, σ. 33). Επίσης, έχει διαπιστωθεί ότι οι ιστορίες που επιλέγουν να αφηγηθούν τα παιδιά ακόμη και από την ηλικία των τεσσάρων ετών, σχετίζονται με το φύλο τους, ενώ δανείζονται θέματα, χαρακτήρες, εικόνες, πλοκές και άλλα στοιχεία από τις ιστορίες των άλλων. Στις αφηγήσεις τους ενσωματώνουν στοιχεία από ένα ευρύ φάσμα άλλων πηγών, όπως είναι οι προσωπικές εμπειρίες, τα παραμύθια, τα παιδικά βιβλία, τα δημοφιλή τηλεοπτικά προγράμματα κτλ. Όμως, “δεν μιμούνται απλώς τις ιστορίες των άλλων παιδιών ούτε απλώς απορροφούν τα μηνύματα που στέλνονται από τους ενήλικες ή την ευρύτερη κουλτούρα. Είναι ξεκάθαρο ότι ακόμη και σε αυτό το πρώιμο στάδιο, είναι σε θέση να οικειοποιηθούν επιλεκτικά τα στοιχεία αυτά, να τα χρησιμοποιήσουν και να τα τροποποιήσουν κατάλληλα για τους σκοπούς τους” (Νικολοπούλου, 2011, σ.36) Συνεπώς, τα παραμύθια και οι μικρές ιστορίες εισάγουν τα παιδιά στην πραγματικότητα, τα προμηθεύουν με τις πρώτες ύλες για να κατασκευάσουν τον κόσμο και τον εαυτό τους, για να οδηγηθούν στη δημιουργία. Εξάλλου το παραμύθι αποτελεί και την πρώτη επαφή του παιδιού με τη λογοτεχνία και ασφαλώς διαθέτει απεριόριστες παραστατικές δυνατότητες, τις οποίες μπορούν οι εκπαιδευτικοί να εκμεταλλευτούν σε παιχνίδια ρόλων, παραστάσεις παραμυθιών, εικαστικές αναπαραστάσεις.(ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΙΤΛΟΣ: «Η παιδαγωγική χρήση του παραμυθιού στη μαθησιακή διαδικασία στην προσχολική εκπαίδευση»

“The pedagogical use of fairy tale throughout the learning process in pre- school education” ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ:ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΟΥ ANNA)

4.2 παραμύθι και παιδί

Το παραμύθι είναι συνυφασμένο με το παιδί, είναι σαν αναπόσπαστο κομμάτι γι' αυτό. Είναι ένας κόσμος , μαγικός για αυτό , δε θα μπορούσε ένα παιδί να μεγαλώσει χωρίς τα παραμύθια στην ζωή του από έναν φανταστικό κόσμο καταλαβαίνει τον πραγματικό κόσμο, το βιβλίο είναι κάτι που δεν θα μπορέσει να αντικατασταθεί από τον πλέον τεχνοκρατικό κόσμο όπου ζουν τα παιδιά. Ολοκληρώνει και εξελίσσει την ψυχοσύνθεση του παιδιού είναι ένας ξεχωριστός κόσμος που ολοκληρώνει το παιδί και χωρίς αυτό το παιδί δεν μπορεί να συνυπάρξει κανονικά. Το παραμύθι ,το βιβλίο είναι κάτι πολύ δικό του ένας κόσμος που ξεφεύγει από την πραγματικότητα και δεν θα καταλάβει ποτέ ένας μεγάλος.

Το παραμύθι είναι ένας σημαντικός παράγοντας στη διαμόρφωση της προσωπικότητας του παιδιού. Λαμβάνοντας υπόψη την ιδιαίτερη σημασία και τον καθοριστικό ρόλο που παίζουν τα πρώτα έξι χρόνια ζωής στη διαμόρφωση του ανθρώπου, μοιάζει κατάλληλη η επαφή με το βιβλίο από την προσχολική ηλικία. Διανύοντας όμως έναν αιώνα, όπου η τεχνολογία προχωρά με γρήγορους ρυθμούς, τα παιδιά έρχονται σε επαφή με αυτή από τους πρώτους μήνες ζωής και μαθαίνουν εύκολα να χειρίζονται συσκευές αφής και ηλεκτρονικούς υπολογιστές. Έτσι τίθεται το ερώτημα κατά πόσο τα παιδιά πλέον έρχονται σε επαφή με βιβλία, τα αγγίζουν, τα ξεφυλλίζουν, τα μυρίζουν και ωφελούνται από αυτά. Στόχος αυτής της εργασίας λοιπόν, είναι να απαντήσει στο ερώτημα κατά πόσο το παραμύθι, συμβάλει πράγματι στην ανάπτυξη των παιδιών. Σ' ένα παραμύθι το παιδί μπορεί να βρει παρέα, να εξερευνήσει και να ανακαλύψει τον κόσμο, να διασκεδάσει, να βοηθηθεί και να ωριμάσει. Το παραμύθι επιδρά αθόρυβα, βαθμιαία και δυναμικά στη συνολική εξέλιξη του παιδιού. Είναι μια πολύ συχνή δραστηριότητα στον παιδικό σταθμό Αρχικά, στην παρούσα εργασία παρουσιάζεται η ιστορική εξέλιξη του παραμυθιού και στη συνέχεια η σημασία του για τα παιδιά προσχολικής ηλικίας. Γίνεται , επίσης, μια αναφορά στην ψυχική ανάπτυξη των παιδιών, αφού επηρεάζεται έντονα από

αυτό. Στη συνέχεια τονίζεται η θέση του παιδαγωγού στη σχέση παραμυθιού-παιδιού. Για αυτό λοιπόν, ο/η παιδαγωγός θα πρέπει να μπορεί να σχεδιάζει διάφορες δραστηριότητες βάση του παραμυθιού, που μπορούν να λάβουν χώρα στο παιδικό σταθμό ώστε να το αξιολογεί όσο πιο θετικά μπορεί για τα παιδιά. Γίνεται αναφορά σε τέτοιου είδους δραστηριότητες καθώς και στη προετοιμασία του παιδαγωγού πριν την αφήγηση, και οι κατάλληλες για αυτή συνθήκες. Σημαντική κρίνεται και η παρουσία μιας βιβλιοθήκης στη τάξη .

Ο κόσμος των παραμυθιών βοηθάει το παιδί να αντιληφθεί τη λειτουργία της κοινωνίας με τις αντιξοότητες και τις κοινωνικές ανισότητες κι έτσι το προετοιμαζει για την προσαρμογή του στην κοινωνία των ενηλίκων. Πέρα από αυτό, αξίζει να σας αναφέρω πόσο λυτρωτικός και ψυχοθεραπευτικός είναι ο ρόλος των παραμυθιών στον ψυχισμό του παιδιού. Όλοι οι μεγάλοι ψυχαναλυτές πίστευαν ότι τα παραμύθια αλληλεπιδρούν και επηρεάζουν τον ψυχισμό των παιδιών, με έναν τρόπο ασφαλή. Τι εννοούμε όμως με τον όρο «ασφαλή»;

Οι χαρακτήρες των παραμυθιών παρουσιάζουν ομοιότητες στη συμπεριφορά τους με ανθρώπινους χαρακτήρες, τους οποίους συναντούν τα παιδιά στην καθημερινότητά τους. Για παράδειγμα, η κακιά μάγισσα μπορεί να ισοδυναμεί με μια απειλητική μητέρα, ο δράκος μπορεί να εκφράζει έναν ευνουχιστικό πατέρα, ο γέρος σοφός μπορεί να είναι το πρότυπο ενός καλού παππού, τα τρία γουρουνάκια μπορεί να συμβολίζουν τα αδέρφια του παιδιού. Με αυτόν τον τρόπο, δίνεται στο παιδί η δυνατότητα να ταυτιστεί ακόμα και με το χειρότερο ήρωα, με τον πιο αδικημένο, με τον εγωιστή πλούσιο ή τον αλτρουιστή φτωχό και να φανταστεί ότι θέλει σε σχέση με αυτούς, χωρίς να απειλείται από το εξωτερικό περιβάλλον. Το παιδί λοιπόν, ταυτιζόμενο με έναν ήρωα, είναι ελεύθερο να εκφράσει ακόμα και τα αρνητικά του συναισθήματα (αντιπάθεια, μίσος), κάτι που δεν έχει το θάρρος να κάνει απέναντι σε πρόσωπα υπαρκτά της καθημερινότητάς του. Κατ' αυτό τον τρόπο μπορεί να επέλθει η αποβολή του στρες και των ενοχών και κατά συνέπεια και η ψυχική αποφόρτιση του παιδιού. κάποτε, ο Αϊνστάιν, όταν ρωτήθηκε από μία μητέρα για το τι θα μπορούσε να κάνει ώστε ο γιος να γίνει της εξυπνότερος, απάντησε περίπου ως εξής: «Διαβάζετε του παραμύθια». Απ' ό,τι δείχνουν οι μελέτες γύρω από τη σημασία του παραμυθιού για το παιδί, φαίνεται πως υπάρχει μεγάλη αλήθεια στην άποψη αυτή. Ένα καλό παραμύθι έχει πάντα πολλές «αναγνώσεις», δηλαδή πολλά επίπεδα και

οπτικές προσέγγισης που διευρύνουν, μεταξύ πολλών άλλων, την αντίληψη της πραγματικότητας ενός παιδιού. Ένα καλό παραμύθι πραγματεύεται και μιλά για τα πιο σημαντικά ζητήματα που απασχολούν τον άνθρωπο, δηλαδή, για τη ζωή και το θάνατο, για τις διαφορές ανάμεσα στο καλό και στο κακό κ.ά., με άλλα λόγια, για πολλές δυσκολίες και προκλήσεις που ο καθένας μας, ως άνθρωπος, πρόκειται να αντιμετωπίσει κάποια στιγμή στη ζωή του. Η φαντασία παίζει έναν ιδιαίτερα καθοριστικό ρόλο στην εξέλιξη και στη συμπεριφορά ενός ατόμου. Διαμέσου του παραμυθιού, το παιδί έχει τη δυνατότητα να φανταστεί και να αποκτήσει γνώση και εμπειρία για πράγματα και καταστάσεις που ποτέ του προηγουμένως δεν έτυχε να συναντήσει ή να αντιμετωπίσει. Ένα μέσο παιδί, που έχει καλή αντίληψη της πραγματικότητας, αποκτά έναν ικανοποιητικό έλεγχο της φαντασίας του όταν φθάνει σε ένα ορισμένο σημείο ωριμότητας που είναι συνήθως η ηλικία των 5 χρόνων περίπου. Πριν από την ηλικία αυτή και εφόσον δεν πληρούνται κάποιες προϋποθέσεις από την πλευρά των ενηλίκων -όσον αφορά στο διάβασμα των παραμυθιών-, υπάρχει πιθανότητα η φαντασία του παιδιού να επηρεάσει τον τρόπο που αυτό αντιλαμβάνεται την πραγματικότητά του, προκαλώντας του διάφορες φοβίες ή άλλου τύπου δυσκολίες, ακόμα και μέχρι του σημείου να δυσκολεύεται να διαχωρίσει ανάμεσα σε φαντασία και πραγματικότητα.

Οι θετικές επιπτώσεις των παραμυθιών

Συνοπτικά, θα μπορούσαμε να πούμε πως οι σημαντικότερες επιπτώσεις των παραμυθιών είναι οι εξής:

- Διευρύνουν τον κόσμο των εμπειριών του παιδιού, δίνοντάς του -ταυτόχρονα και με έναν φυσικό και αβίαστο τρόπο- σημαντικές πληροφορίες για την πολιτισμική του κληρονομιά.
- Τροφοδοτούν και εξελίσσουν τη φαντασία που δίχως αυτήν δεν είναι δυνατόν να προκύψει κάτι καινούργιο και δημιουργικό.
- Εμπλουτίζουν το λεξιλόγιο του παιδιού, ενισχύουν την αφηγηματική του ικανότητα και γενικότερα τη δυνατότητα έκφρασής του.
- Ενδυναμώνουν τη συναισθαντικότητα καθώς και την ικανότητα συγκέντρωσης του παιδιού. Το δεύτερο είναι ιδιαίτερα σημαντικό κυρίως με παιδιά που έχουν δυσκολίες διάσπασης προσοχής ή/και υπερκινητικότητας.

- Διασκεδάζουν και δίνουν την ευκαιρία στο παιδί να έρθει σε επαφή και να διαχειρίζεται πολλά και έντονα συναισθήματα.
- Δείχνουν τρόπους αντιμετώπισης και επίλυσης διαφόρων δύσκολων καταστάσεων και καλλιεργούν βασικές ηθικές αξίες και αρχές. (Η επίδραση των παραμυθιών στον ψυχισμό του παιδιού Παιδόραμα Η ομάδα του Παιδοράματος paidorama.gr)

Οι ιδιαιτερότητες της αφήγησης παραμυθιών, συγκριτικά με την ανάγνωσή τους

Η αφήγηση παραμυθιών, ιδιαίτερα όταν γίνεται από κάποιον με ταλέντο και μεράκι, έχει έναν μαγικό τρόπο να συναρπάζει τα παιδιά. Είναι κάτι ανάλογο με μια υπέροχη θεατρική παράσταση που δημιουργεί μια μοναδική και αμφίδρομη επικοινωνία και διάδραση ανάμεσα σε ηθοποιούς και κοινό.

Η αφήγηση παραμυθιών αποτελεί μια πολύ παλιά και ευρέως διαδεδομένη παιδαγωγική μέθοδο στους περισσότερους πολιτισμούς. Στόχος της ήταν να μπορέσει το παιδί να αναγνωρίσει, μέσα από αυτήν, τον εαυτό του σε ανάλογες καταστάσεις και να κατανοήσει καλύτερα σημαντικά ζητήματα της ζωής. Ένα από τα σημαντικότερα πλεονεκτήματα της ζωντανής αφήγησης παραμυθιών είναι η στενή σχέση που μπορεί να δημιουργηθεί ανάμεσα στο παιδί και τον αφηγητή. Η αμεσότητα και η βλεμματική επαφή που υπάρχει ανάμεσά τους καθώς και η ελευθερία κινήσεων (εκφράσεις προσώπου, γλώσσα σώματος κ.ά.), η δυνατότητα σωματικής εγγύτητας και αυτοσχεδιασμών που δίνει η απουσία συγκεκριμένου κειμένου ευνοούν τη δημιουργία μιας στενότερης σχέσης καθώς και μια καλύτερη αίσθηση της δομής του λόγου, της αφήγησης και, γενικότερα, της μάθησης (Σάββας Ν. Σαλπιστής, 04 Ιαν. 2019 Ph.D., Κλινικός Ψυχολόγος – Ψυχοθεραπευτής, Κλινικός Ψυχολόγος Πανεπιστημίου Στοκχόλμης, Διπλωματούχος Ψυχοθεραπευτής Βασιλικού Ιατροχειρουργικού Ινστιτούτου Karolinska Στοκχόλμης ‘ή σημασία του παραμυθιού’)

Καθώς, λοιπόν, το παραμύθι λειτουργεί καταπραϋντικά στις ανησυχίες της παιδικής ψυχής, μπορούμε εύκολα να κατανοήσουμε το ρόλο και τη λειτουργία του στη συναισθηματική ανάπτυξη του παιδιού. Το παιδί ταυτίζεται με τους ήρωες και μέσα από αυτήν την ταύτιση ζει τις συναισθηματικές καταστάσεις των χαρακτήρων. Το

παιδί βιώνει ένα φάσμα συναισθημάτων όπως χαρά, αγωνία, απογοήτευση, λύτρωση, διαδικασία που το βοηθάει να κατανοήσει και να ονοματίσει τα συναισθήματά του.

Ένας από τους πρώτους ερευνητές των ονείρων ήταν ο Sigmund Freud ο οποίος στα παραμύθια έβλεπε την επιβεβαίωση της ψυχοδυναμικής του θεωρίας. Οι εικόνες στα παραμύθια όντας παρόμοιες με τις εικόνες στα όνειρα, οδήγησαν τον Freud στην επεξήγηση τους χρησιμοποιώντας τον ψυχοδυναμικό τρόπο σκέψης. Συγκεκριμένα πίστευε πως τα παραμύθια εκφράζουν τις εσωτερικές συγκρούσεις, τα άγχη και τους κρυφούς φόβους και επιθυμίες μας τα οποία βρίσκονται παγιδευμένα στο υποσυνείδητό μας. Μάλιστα ο ίδιος ο Freud μέσα από διάφορα έργα του έκανε ανάλυση των συμβολισμών συγκεκριμένων γνωστών παραμυθιών της τότε εποχής (π.χ. των αδελφών Grimm) και πρόσεξε πως παρόμοιους συμβολισμούς χρησιμοποιούσαν και οι ασθενείς του στα όνειρά τους. Ο πιο γνωστός όμως ερευνητής των ονείρων ήταν ο άλλος μεγάλος ψυχοδυναμικός ψυχολόγος, ο Carl Jung. Ο Jung ήταν ο πρώτος που έδωσε μια διαφορετική διάσταση στα όνειρα, πέραν της προϋπάρχουσας φροϋδικής άποψης πως τα όνειρα εκφράζουν τις ασυνείδητες συγκρούσεις αυτών που τα δημιούργησαν και αυτών που τα διαδίδουν, υποστηρίζοντας πως ο συμβολισμός των παραμυθιών θα πρέπει να βασίζεται σε κάτι πιο γενικό και όχι απλά στις ιδιαίτερες ατομικές συγκρούσεις κάποιων μεμονωμένων ατόμων. Για τον Jung τα παραμύθια ήταν μέρος και απόδειξη αυτού που αποκαλούσε “συλλογικό ασυνείδητο”. Με τον όρο αυτό ο Jung αναφερόταν στις αρχέτυπες ιδέες που έχουν αποτυπωθεί από γενιά σε γενιά και τις οποίες κουβαλάμε όλοι μέσα μας, ανεξάρτητα από την κοινωνία στην οποία ερχόμαστε. Ιδέες όπως η τροφοδότης μητέρα-φύση, ο κύκλος της ζωής, το σκοτεινό και μαύρο άγνωστο ή το νερό ως έκφραση αναγέννησης είναι μονάχα μερικές από τις αρχέτυπες ιδέες που υπάρχουν στις ιστορίες -αρχαίες και πιο σύγχρονες- όλων των πολιτισμών. Η συνολική δουλειά του Jung πάνω στην επεξήγηση των μύθων και των θρησκευτικών πρακτικών ανά τους αιώνες είναι ένα αριστούργημα στον συγκεκριμένο χώρο και αποτελεί ακόμη και σήμερα σημείο αναφοράς τόσο για τους ψυχολόγους,

όσο και για τους λογοτέχνες. Ενδιαφέρον είναι και το γεγονός πως κατά

καιρούς έγιναν προσπάθειες ερμηνείας των ονείρων από μια θρησκευτική οπτική γωνία. Ο Eugen Drewermann για παράδειγμα στο βιβλίο του “Grimm’s’ Fairy Tales Interpreted According to Depth Psychology” συνδύασε την θρησκευτική ερμηνεία

των παραμυθιών με τις ιδέες του Jung περί αρχέτυπων ώστε να αναλύσει ορισμένα από τα πιο γνωστά -και γεμάτα έντονες αρχέτυπες εικόνες- παραμύθια των αδερφών Grimm. Η συγκεκριμένη προσπάθεια έγινε αποδέκτης έντονης κριτικής μιας και για την ερμηνεία των παραμυθιών βασιζόταν περισσότερο στις θεωρίες γύρω από τα παραμύθια και όχι τόσο στο ίδιο το περιεχόμενο των παραμυθιών των αδερφών Grimm.(Νίκος Τσακνάκης ``η σημασία του παραμυθιού για το παιδί`` website ``enallaktikidrasi.com``)

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Τα φαινόμενα σχολικού εκφοβισμού συνεχώς αυξάνονται και οι επιπτώσεις αυτού όλο και μεγαλώνουν, και τα αποτελέσματα είναι ολέθρια ένας τρόπος για να καταπολεμήσουμε αυτό το φαινόμενο δάσκαλοι και γονείς είναι να μνήσουμε τα παιδιά στον κόσμο της λογοτεχνίας στον κόσμο του παραμυθιού του βιβλίου ώστε αποκομίσει όλα αυτά τα θετικά που μπορεί να του προσφέρει και να κατανοήσουν πολλά πράγματα όπως προαναφέραμε και ένα από τα πιο σημαντικά την εν συναίσθηση μεγάλο μάθημα για τα παιδιά μέσα από τον κόσμο του βιβλίου που είναι κάτι μοναδικό για αυτά και δεν θα αντικατασταθεί ποτέ από κανένα τεχνολογικό επίτευγμα.

Εν κατακλείδι της πτυχιακής αφήνω αυτό το γνωμικό

`` Το βιβλίο δεν έχει στόμα, κι όμως μιλάει. Διηγείται ένα σωρό ιστορίες, και λέει και ποιήματα, και τραγουδάει και τραγούδια με νότες. Η μαμά διαβάζει, και το βιβλίο μιλάει με το στόμα της. Όταν θα μάθω κι εγώ να διαβάζω, τότε το βιβλίο θα μιλάει με το δικό μου στόμα. Α, όταν θα μάθω να διαβάζω, μήτε στιγμή δε θ' αφήνω σε ησυχία το βιβλίο: θα το βάζω να

μου διηγείται ιστορίες, ώσπου να κουραστώ. Κι ως την ώρα που θα κλείνουν τα μάτια μου από τη νύστα. Τότε θα βάζω το βιβλίο κάτω από το προσκέφαλό μου και μόλις θα ξυπνώ θα το βάζω να μου λέει μια μικρή ιστορία. Τώρα η μαμά με πηγαίνει στον Παιδικό Κήπο. Έχει κι εδώ βιβλία. Μας περιμένουν υπομονετικά. Η δασκάλα μας διαβάζει με δυνατή φωνή. Το βιβλίο είναι ευχαριστημένο που τ' ακούμε με τόση προσοχή. Όταν μιλάει το βιβλίο, εμείς σωπαίνουμε! Δεν κάνουμε καθόλου θόρυβο για να μην το ενοχλήσουμε!''

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Εκφοβισμός - Βικιπαίδεια

Χριστίνα Πατίτσα, Διδάκτωρ Κοινωνιολογίας και Ψυχολόγος (ΜΑ) Τι είναι ο σχολικός εκφοβισμός (bullying); Ο ορισμός, τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα και οι διαφορετικές μορφές του

Καπανταϊδάκης Ζαχαρίας 26/03/2015 Λόγοι και αιτίες του bullying

Φιλοσοφική Σχολή Τμήμα Ιστορίας, Αρχαιολογίας και Ιστορίας της Τέχνης Εργασία Μαθήματος «Παιδαγωγική Ψυχολογία» Θέμα:Σχολικός εκφοβισμός (Bullying)

Παπαντωνάκης, Δ. Γεώργιος, Θεωρίες Λογοτεχνίας και ερμηνευτικές προσεγγίσεις κειμένων για παιδιά και νέους, Αθήνα, Πατάκης, 2009.

Παιδική Λογοτεχνία σημειώσεις από πανεπιστήμιο δυτικής Μακεδονίας

Δελώνης, Ελληνική Παιδική Λογοτεχνία, 1989: 12

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΗΠΕΙΡΟΥ ΣΧΟΛΗ

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ

ΑΓΩΓΗΣ ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ «Το Παιδικό Βιβλίο και η συμβολή του στην ολόπλευρη ανάπτυξη του παιδιού» Εισηγητές: Θεοχαροπούλου Ελένη κανάκη Ειρήνη Καραθανάση Ανδριάννα Μουστάκα Δέσποινα

Σημειώσεις πανεπιστήμιου δυτικής Μακεδονίας

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΙΤΛΟΣ: «Το Διαδραστικό Παιδικό Παραμύθι σε διεθνή και ελληνικό χώρο » “Interactive Children’s Fairytales globally and in Greece”

Ονοματεπώνυμο φοιτήτριας: Αλεξίου Μαρία

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΙΤΛΟΣ: «Η παιδαγωγική χρήση του παραμυθιού στη μαθησιακή διαδικασία στην προσχολική εκπαίδευση» “The pedagogical use of fairy tale throughout the learning process in pre- school education”

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ:ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΟΥ ANNA

Η επίδραση των παραμυθιών στον ψυχισμό του παιδιού Παιδόραμα Η ομάδα του Παιδοράματος paidorama.gr

Σάββας Ν. Σαλπιστής, 04 Ιαν. 2019 Ph.D., Κλινικός Ψυχολόγος – Ψυχοθεραπευτής, Κλινικός Ψυχολόγος Πανεπιστημίου Στοκχόλμης, Διπλωματούχος Ψυχοθεραπευτής Βασιλικού Ιατροχειρουργικού Ινστιτούτου Karolinska Στοκχόλμης “η σημασία του παραμυθιού”

Νίκος Τσακνάκης “η σημασία του παραμυθιού για το παιδί” website “enallaktikidrasi.com”

Συγγραφείς βιβλίων που χρησιμοποιήθηκαν

“σκουφοκοκκινίτσα” Σοφία Αντύπα

“θυμώνω” Brian Moses

“οι λέξεις δεν είναι για να πληγώνουμε” Καλλιόπη κυρδή

“Το ασημόπαπο” εκδόσεις τζιαμπίρης πυραμίδα

“ο μικρός σταυραετός” Δόξα κωτσαλίδου

